Հավելված
ՀՀ կառավարության 2025 թվականի
հունիսի 26-ի N 852-Լ որոշման

ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ (ՏԱՔՍՈՆՈՄԻԱ) ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԿԱՆԱՉ, ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԵՎ ՆՊԱՍՏՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԵՎ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ

1. Սույն փաստաթղթում կիրառվող հիմնական հասկացություններն են.

1) **Արտանետվող ջերմություն**՝ ջերմություն, որն առաջանում է արդյունաբերական կամ այլ էներգիա օգտագործող գործընթացների արդյունքում՝ որպես էներգիայի օգտագործման ոչ նպատակային, կողմնակի արդյունք.

2) **Դիմակայունություն՝** տարբեր դժվարություններին դիմակայելու կամ արագ վերականգնելու կարողություն (ներառյալ բնական աղետները, մարդածին պատահարները, ահաբեկչական կամ կիբեր հարձակումները և այլն).

3) **Ինստիտուցիոնալ ռիսկեր**՝ ոչ արդյունավետ աշխատանքի, վատ պլանավորման կամ վերջինիս բացակայության հետ (օրինակ՝ շրջակա միջավայրի մշտադիտարկման բացակայություն, անկախ դատական համակարգի բացակայություն կամ իրավիճակ, երբ կարգավորողը չի համապատասխանում իր կազմակերպչական և ռազմավարական նպատակներին և այլն) կապված ռիսկ.

4) **Կանաչ աճ**՝ ներառական տնտեսական աճ, որը ռեսուրսաարդյունավետ է բնական ռեսուրսներն օգտագործելու իմաստով, մաքուր է աղտոտվածությունը նվազեցնելու ներուժի իմաստով և դիմակայուն է բնական ռիսկերը հաշվի առնելու իմաստով.

5) **Կանաչ աշխատատեղեր**՝ աշխատատեղեր ձեռնարկություններում կամ

կազմակերպություններում, որոնց աշխատակիցների աշխատանքային պայմաններին բնորոշ են աշխատանքի, առողջության և անվտանգության ավելի լավ ցուցանիշներ՝ համեմատած տնտեսության նույն (ենթա)ոլորտում այլ ձեռնարկությունների կամ կազմակերպությունների հետ, կամ աշխատատեղեր, որտեղ նախորդ ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել են դրական փոփոխություններ նշված ցուցանիշներում կանաչ կամ անցումային ծրագրերի և միջոցառումների իրականացման արդյունքում.

6) **Կանաչ բնակավայր**՝ օդի ավելի լավ որակ, կենցաղային թափոնների կառավարման, ջրամատակարարման ու ջրահեռացման ծառայությունների բարելավված համակարգ ունեցող և ավելացված կանաչ գոտիներով բնակավայր, կամ տվյալ բնակավայրի վիճակը նախքան համապատասխան կանաչ, անցումային կամ նպաստող ծրագրերի և միջոցառումների իրականացումը.

7) **Կայուն զարգացում**՝ զարգացում, որը բավարարում է ներկա (սերունդների) կարիքները՝ չվտանգելով ապագա սերունդների՝ սեփական կարիքները բավարարելու կարողությունը.

8) **Կանաչ լվացում**՝ ցանկացած մեթոդ, ներառյալ՝ պիտակավորումը, տեղեկատվության ոչ ճշգրիտ կամ թերի բացահայտումը կամ հասարակայնության հետ կապերի քարոզարշավը, որը նպատակ ունի մոլորեցնել կարգավորող մարմիններին, քաղաքացիական հասարակությանը և սպառողներին, թե որքանով է ընկերության գործունեությունը և վերջինիս արտադրանքը բարենպաստ բնապահպանական տեսանկյունից՝ ներառյալ շրջակա միջավայրի և բնակչության առողջության վրա ազդեցությունները.

9) **Կանաչ տնտեսություն**՝ ռեսուրսախնայող, ցածր ածխածնային, սակավաթափոն և սոցիալապես ներառական տնտեսություն՝ զարգացման տեխնոլոգիա և վարքագծային մոդել, որը ներառում է քաղաքականության համարժեք շրջանակ, մեխանիզմներ ու գործիքակազմ.

10) **Մատակարարի վարքագծի կանոնագիրք**՝ փաստաթուղթ, որը սահմանում է այն բարոյական, սոցիալական և բնապահպանական պահանջները, որոնք մատակարարները

պետք է պահեն՝ համագործակցելով հանքարդյունաբերական ընկերությունների հետ: Կանոնագրքի նպատակն է ապահովել, որ մատակարարները գործեն օրինականության, աշխատանքային իրավունքների պահպանման, կոռուպցիայի բացառման և շրջակա միջավայրի պահպանման սկզբունքներով: Այն կիրառվում է մատակարարման ողջ շղթայի նկատմամբ՝ կանխելու ռիսկերն ու խթանելու պատասխանատու և կայուն գործունեությունը.

11) **Միջազգային մեծ պատվարների հանձնաժողով՝** մասնագիտացված կազմակերպություն, որը մշակում է հիդրոտեխնիկական կառույցների, հատկապես՝ ամբարտակների նախագծման, շինարարության, շահագործման և անվտանգության ոլորտում միջազգային չափանիշներ և ուղեցույցներ: Վերջինիս նորմերն ու ստանդարտները ներառում են տեխնիկական ուղեցույցներ, լավագույն փորձի օրինակներ և անվտանգության պահանջներ՝ ուղղված ամբարտակների կառուցվածքային կայունության, սեյսմիկ դիմակայունության, ջրի կառավարման և շրջակա միջավայրի ու սոցիալական ազդեցությունների վերահսկման ապահովմանը.

12) **Շրջանաձև տնտեսություն՝** արտադրության և սպառման մոդել, որը ներառում է առկա նյութերի, արտադրանքի, դրանց բաղկացուցիչ մասերի վերօգտագործում, վերականգնում, վերամշակում, վերանորոգում՝ ապահովելով դրանց առավելագույն օգտակարությունն ու արժեքը հնարավորինս երկար ժամանակով.

13) **Որակավորված վերիֆիկատոր՝** սուբյեկտ, որը լիազորված է մեկ կամ մի քանի առաջնահերթ ոլորտներում որակել ծրագրերը և միջոցառումները՝ որպես կանաչ, անցումային կամ նպաստող կամ նշված երեք տեսակներից ոչ մեկը.

14) **Պերմակուլտուրա՝** կայունությանն ու ինքնաբավությանն ուղղված գյուղատնտեսական էկոհամակարգերի զարգացում.

15) **Տաքսոնոմիա՝** կանաչ և անցումային ծրագրերի ու միջոցառումների, այդ թվում՝ բնապահպանական տեսանկյունից կայուն և տնտեսության հիմնական ոլորտներում ներդրումային ծրագրերի համար համապատասխանության չափանիշներ սահմանող, ինչպես նաև կանաչ և անցումային ծրագրերի և միջոցառումների իրականացմանը նպաստող ծրագրերի և միջոցառումների դասակարգման համակարգ.

16) **Փակման հիմնադրամի ֆինանսական ապահովվածություն՝** գործիքներ,

մեխանիզմներ և ֆինանսական երաշխիքների համակարգ, որը հանքավայրի շահագործողի համար ապահովում է բավարար միջոցներ հանքի փակման, վերականգնման և ռեկուլտիվացիայի աշխատանքների իրականացման համար, անկախ նրանից՝ ընկերությունը շարունակում է գործել, թե՝ ոչ:

2. Հայաստանի Հանրապետությունում կանաչ, անցումային և նպաստող ծրագրերի ու միջոցառումների տեսակների դասակարգման համակարգը (այսուհետ՝ տաքսոնոմիա) ներառում է կայուն զարգացման ծրագրերի նույնականացման և ընտրության շրջանակ՝ միտված կայուն զարգացման խթանմանն ու կանաչ ներդրումների ներգրավմանը: Տաքսոնոմիան նպաստում է կանաչ և շրջանաձև տնտեսությանն անցմանը ու կանաչ աճի խթանմանը, ինչպես նաև կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության ու մեղմման միջոցառումների և կայուն զարգացման նպատակների իրականացմանը:

3. Տաքսոնոմիայի հիմքում դրված են տնտեսական ու սոցիալական, բնապահպանական և դիմակայունության ռազմավարական նպատակները:

4. Տնտեսական ու սոցիալական ռազմավարական նպատակներն են.

1) շրջանաձև տնտեսությանն անցում և ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացում.

2) կանաչ աշխատատեղեր և կանաչ բնակավայրեր (աշխատանքի վայրում աշխատողների առողջությունն ու անվտանգությունն ապահովող միջոցառումների նախատեսում, բնակավայրերի կայուն ու ավելի կանաչ զարգացում և բնապահպանական տեսանկյունից բարելավված կյանքի որակ):

5. Բնապահպանական ռազմավարական նպատակներն են.

1) կլիմայի փոփոխության մեղմում.

2) կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն.

3) ջրային ռեսուրսների կայուն օգտագործում, պահպանություն և ինտեգրված կառավարում.

4) անտառների կայուն կառավարում, պահպանություն, կենսաբազմազանության ու բոլոր էկոհամակարգերի վերականգնում, կենսաբանական ռեսուրսների կայուն օգտագործում.

5) աղտոտման կանխարգելում և վերահսկում:

6. Դիմակայունության ռազմավարական նպատակն է՝

արդյունաբերական անվտանգությանը և աղետներին դիմակայունության բարելավում: այաստանի Հանրապետությունում տաքսոնոմիայի շրջանակը ներառում է հետևյալ առաջնահերթ ուղղությունները.

1) գյուղատնտեսություն.

2) անտառներ և ջրաճահճային տարածքներ.

3) պահպանվող տարածքների կառավարում և կայուն զբոսաշրջություն.

4) էներգետիկա.

5) կենսավառելիք.

6) ցամաքային տրանսպորտ.

7) հեռահաղորդակցության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և թվայնացման ենթակառուցվածք.

8) ջրային ռեսուրսներ և ջրային համակարգեր.

9) թափոնների կառավարում.

10) հանքարդյունաբերություն.

11) մշակող արդյունաբերություն.

12) շրջակա միջավայրի և կլիմայի փոփոխության տեխնոլոգիաներ, ածխածնի կլանում (ածխածնի սեկվեստրացիա) և պահպանում.

13) քաղաքաշինություն (բնակավայրերի կայուն և կանաչ զարգացում):

8. Տաքսոնոմիայի իմաստով ծրագրերի և միջոցառումների տեսակները լինում են կանաչ, անցումային, նպաստող և ունեն հետևյալ նշանակությունը.

1) **կանաչ (Կ)**՝ տաքսոնոմիայի 4-րդ, 5-րդ և 6-րդ կետերով նախատեսվող առնվազն մեկ ռազմավարական նպատակի իրականացմանն էապես նպաստող ներդրումներ.

2) **անցումային (Ա)**՝ տաքսոնոմիայի 4-րդ, 5-րդ և 6-րդ կետերով նախատեսվող ռազմավարական նպատակների իրականացմանը միտված աստիճանական առաջընթաց ապահովող անհրաժեշտ ներդրումներ.

3) **նպաստող (Ն)**՝ օրենսդրական կարգավորման, տեղեկատվական համակարգերի (ներառյալ թվայնացումը) և հանրային ֆինանսների կառավարման բարելավմանն ուղղված գործողությունների շրջանակ՝ միտված կանաչ և անցումային ծրագրերի ու միջոցառումների իրականացմանը:

9. Տաքսոնոմիայի շրջանակում ծրագրերի և միջոցառումների որոշ տեսակների համար նախատեսված են տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ, իսկ մյուս տեսակների համար տեխնիկական համապատասխանության չափանիշները կմշակվեն՝ ըստ անհրաժեշտության: Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշները կիրառվում են ի լրումն հետևյալ չափորոշիչների՝ տվյալ ծրագիրը կամ միջոցառումն էապես նպաստում է տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներից առնվազն մեկի իրականացմանը կամ էական քայլ է անցումային ծրագրերի կամ միջոցառումների ռազմավարական նպատակին հասնելու համար և էականորեն չի խոչընդոտում տաքսոնոմիայի որևէ այլ ռազմավարական նպատակին և համապատասխանում է երաշխիքների նվազագույն պահանջներին:

10. Յուրաքանչյուր ծրագիր և միջոցառում պետք է համապատասխանի Հայաստանի Հանրապետության գործող տեխնիկական, սանիտարական և բնապահպանական կարգավորումներին, լինի ծախսարդյունավետ, իսկ իրականացումը կապված լինի ռիսկերի ընդունելի մակարդակի հետ: Ի լրումն ծրագրի և միջոցառման կենսացիկլի կառավարման շրջանակում հատկորոշված պայմանական ռիսկերի՝ պետք է հաշվի առնել նաև դիմակայունությունը կլիմայական ռիսկերի և բնական աղետների նկատմամբ, կանաչ լվացման ռիսկը և ինստիտուցիոնալ ռիսկերը:

11. Սույն որոշմամբ նախատեսված ուղղությունների, ենթաուղղությունների, ծրագրերի և միջոցառումների տեսակների ու տեխնիկական համապատասխանության չափանիշների ցանկը սահմանվում է՝ համաձայն Աղյուսակ 1-ի:

12. Տաքսոնոմիայի շահառուների հիմնական շրջանակը ներառում, սակայն չի սահմանափակվում պետական կառավարման համակարգի մարմիններով, միջազգային ֆինանսական հաստատություններով և մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչներով, այդ

թվում՝ ֆինանսական կազմակերպություններով, ձեռնարկություններով, տնային և ֆերմերային տնտեսություններով:

13. Տաքսոնոմիայի շրջանակի կիրարկումն ապահովելու նպատակով մինչև 2026 թվականի 2-րդ եռամսյակ նախատեսվում է մշակել.

1) տաքսոնոմիայով նախատեսված ուղղություններին, ենթաուղղություններին և ծրագրերին ու միջոցառումներին առնչվող գործող նորմատիվ իրավական ակտերում, ըստ անհրաժեշտության, համապատասխան լրացումների և (կամ) փոփոխությունների նախագծերի փաթեթ և հաշվետվողականության մեխանիզմ.

2) կանաչ, անցումային և նպաստող ծրագրերի ու միջոցառումների տեսակների վերիֆիկացման իրականացման, վերիֆիկատորներին ներկայացվող ընդհանուր պահանջները սահմանող ընթացակարգ.

3) ըստ անհրաժեշտության՝ համապատասխան ոլորտային ուղեցույցներ, տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ և ստանդարտներ:

Աղյուսակ 1. Հայաստանի Հանրապետությունում կանաչ, անցումային և նպաստող ծրագրերի և միջոցառումների տեսակների դասակարգման համակարգ (տաքսոնոմիա)

Գյուղատնտեսություն			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Գյուղատնտեսության ոլորտի կայուն կառավարում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.1, 5.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	1.1 Մշակաբույսերի աճեցման ագրոտեխնիկայի բարելավում, կիրառվող ագրոտեխնոլոգիաների և ագրոտեխնիկական միջոցների արդիականացում և բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.2 Գյուղատնտեսական նշանակության հողերի օգտագործման մակարդակի բարձրացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.3 Գյուղատնտեսական	Ա	Գյուղատնտեսական նշանակության

	նշանակության հողերի մշակման սխեմաների և չափորոշիչների մշակում և ներդնում (ներառյալ՝ ածխածնային հողագործություն)		հողերի մշակման արդյունավետության ավելացում 25%-ով և ավելի Գյուղատնտեսական նշանակության հողերում օրգանական նյութերի քանակի ավելացում առնվազն 3%-ով
	1.4 Գյուղատնտեսության մեջ թվային, խելացի կառավարման համակարգերի կիրառում (ներառյալ՝ տվյալահեն և ճշգրիտ գյուղատնտեսության կիրառում)	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան (Տե՛ս նաև սույն Աղյուսակի «Հեռահաղորդակցության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և թվայնացման ենթակառուցվածք» ուղղությունը)
	1.5 Հողի, բնահողի մշակման մեթոդների բարելավում	Կ, Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.6 Գյուղատնտեսության ոլորտում աշխատուժի արդյունավետության բարելավում՝ ներառելով մեքենայացումը և արդյունավետության	Ա	Գյուղատնտեսության ոլորտում տնտեսավարող սուբյեկտների աշխատուժի արդյունավետության բարձրացում 100%-ով մինչև 2029թ.

	բարելավման համար լոգիստիկայի օպտիմալացումը		
	1.7 Մատակարարվող գյուղատնտեսական ոլորտի ներդրանքների (սերմեր, պարարտանյութեր, վառելիք և այլն) անվտանգության նկատմամբ հսկողության մակարդակի բարձրացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.8 Գյուղատնտեսության ոլորտի ձեռնարկությունների միջև համագործակցային և կոոպերացիայի պրակտիկայի խթանում, տեղեկատվության փոխանակման և ագրո-մարքեթինգային ծառայությունների զարգացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.9 Սննդամթերքի անվտանգության մակարդակի բարձրացում, այդ թվում՝ գյուղատնտեսական	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	ապրանքների, անասնակերի և հումքի, վերահսկողություն՝ համապարփակ որակի վերահսկողության և կանոնակարգային պահանջներին համապատասխանության ապահովման նպատակով		
	1.10 Արոտավայրերի և խոտհարքների վիճակի մշտադիտարկման և հսկողության արդյունավետ համակարգի ներդնում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.11 Արոտավայրերի կառավարման իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.12 Համայնքային մակարդակով արոտավայրերի պատշաճ կառավարում և վերահսկողություն	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	1.13 Կենդանիների արածեցման կայուն համակարգի ներդնում արոտավայրերի կառավարման պլանների կիրառման միջոցով	Ա	Արածեցման կայուն համակարգերի ներդնում Արոտավայրերի կառավարման պլանների մշակում և իրականացում Արոտավայրերի արդյունավետ կառավարման բարելավման արդյունքում արոտավայրերի ծանրաբեռնվածության կրճատում հեկտարի վրա
	1.14 Խմելու ջրի մատակարարման (կենդանիների համար) և կացարանների ենթակառուցվածքի (հովիվների համար) բարելավում հեռագնա արոտավայրերում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.15 Կենսաբազմազանության պահպանում բնական արոտավայրերում	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	1.16 Կերերի արտադրության մոտեցումների զարգացում (օրինակ՝ հիդրոպոնիկայի միջոցով)	Ա	Հիդրոպոնիկ կերերի արտադրության աճ
	1.17 Գյուղմթերքների պահեստավորման և տեղական վերամշակման զարգացում. կերի պահպանման առաջադեմ մեթոդների ներդնում	Ա	Կերերի արտադրության և կերերի պահեստավորման կարողությունների ավելացում
2. Բուսաբուծություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.1, 5.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	2.1 Գյուղատնտեսական նշանակության հողերի կայուն կառավարման մեթոդների կիրառում. հողի զրոյական կամ նվազագույն նախապատրաստման տեխնոլոգիաներ, ցանքաշրջանառություն, ագրո-անտառտնտեսություն, օրգանական ֆերմերային տնտեսություն, վնասատուների ինտեգրված կառավարում,	Կ, Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	ծածկութային մշակաբույսեր ու դաշտապաշտպան բույսեր և այլն		
	2.2 Բազմամյա մշակաբույսերի օգտագործման ավելացման խթանում	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.3 Շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության համար խիստ թունավոր և բարձր վտանգավորության (վտանգի) դասերին պատկանող թունաքիմիկատների տեսակների ներմուծման և օգտագործման կրճատում կամ արգելք	Ա, Ն	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.4 Օրգանական պարարտանյութերի և բույսերի պաշտպանության օրգանական միջոցառումների օգտագործման ընդլայնում բույսերի պաշտպանության նպատակով	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	2.5 Դեգրադացված հողերի ռեկուլտիվացիա և դրանց վերադարձ արդյունավետ օգտագործման համար (օրինակ՝ չշահագործվող հանքավայրերի, քաղաքային հողերի, աղակալած հողերի մաքրում ու ռեկուլտիվացիա և այլն)	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.6 Որպես մաքուր հավաստագրված հողերի վրա մերձքաղաքային գյուղատնտեսության խթանում	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.7 Հողերի վիճակի և որակի վերաբերյալ տեղեկատվության մշտադիտարկման, տվյալների հավաքագրման, վերլուծության և փոխանակման արդյունավետ միասնական համակարգի մշակում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.8 Հողօգտագործման ստուգման և հողի որակի	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	պաշտպանության արդյունավետ համակարգի ստեղծում		
	2.9 Հողի կառավարման հարցերի ընդգրկում երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ռազմավարական փաստաթղթերում և համապատասխան իրավական դաշտի բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.10 Հողերի օգտագործման և պաշտպանության նպատակով ֆինանսական և տնտեսական արդյունավետ գործիքների և մեխանիզմների ներդնում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.11 Օրգանական գյուղատնտեսության սկզբունքների հիման վրա կառավարվող հողատարածքների ավելացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.12 Ոռոգվող վարելահողերի մասնաբաժնի ավելացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	2.13 Ոռոգման ենթակառուցվածքների վիճակի բարելավում, ջրակորուստների և ջրամատակարարման համար ծախսվող էլեկտրաէներգիայի կրճատում	Ա, Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ՝ հաշվի առնելով գյուղատնտեսական նշանակության հողի 1 հեկտարի համար ջրօգտագործման ծավալի կրճատումը ոռոգման ժամանակակից համակարգերի շարունակական ներդրման միջոցով
	2.14 Ոռոգման նպատակով ջրի պահեստավորման պոտենցիալի լիարժեք իրացում	Ա	Փոքր և միջին ջրամբարների միջոցով կուտակված և օգտագործված լրացուցիչ ջրի քանակը
	2.15 Ջրանցքներում ջրի քանակի չափումների և ջրի որակի մշտադիտարկման նպատակով ժամանակակից համակարգերի կիրառում	Ա, Ն	Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Ջրային ռեսուրսներ և ջրային համակարգեր» ուղղությունը
	2.16 Գյուղատնտեսական նշանակության հողերից գոլորշիացումը կրճատող պրակտիկաների և	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	ագրոտեխնոլոգիաների կիրառման խթանում		
	2.17 Ոռոգելի հողերի վրա կոլեկտորադրենաժային համակարգերի մշակում և ֆիլտրացված ջրի վերօգտագործում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.18 Քաղաքային կեղտաջրերի մաքրման համակարգերի կիրառում և գյուղատնտեսական նպատակներով մաքրված ջրի օգտագործում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
3. Անասնաբուծություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.1, 5.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	3.1 Անասունների բուծման և կերակրման արդյունավետության բարձրացում	Ա	Ընտանի կենդանիների հաշվառման և գրանցման համակարգի ներդնում Ցեղային կենդանիների տեսակարար կշռի տարեկան աճ 10-15%-ով Մեկ ֆերմերային տնտեսության միջին եկամտի աճ ՀՀ դրամով

			Ֆերմերային տնտեսության (տնտեսավարող սուբյեկտի) արտադրողականության աճ
	3.2 Մեղվաբուծության զարգացում, մեղվաբուծական արտադրանքի ընդլայնում	Կ	Փեթակների քանակի, մեղվաբուծական արտադրանքի ծավալի աճ
4. Ձկնաբուծություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.2, 5.3, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	4.1 Ջրախնայող և էներգախնայող տեխնոլոգիաների ներդնում ձկնաբուծության ոլորտում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
5. Կլիմայական անվտանգ և կլիմայակայուն գյուղատնտեսության սկզբունքների իրականացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.1, 5.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	5.1 Գյուղատնտեսության ոլորտում ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատում	Կ	Կրճատված ջերմոցային գազերի արտանետումներ
	5.2 Դաշտերի հրդեհների կանխարգելում	Ա	Այրված գյուղատնտեսական նշանակության հողերի մակերեսի նվազեցում
	5.3 Կլիմայի առումով խելացի գյուղատնտեսության	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	զարգացման սկզբունքների իրականացում		
	5.4 Կերի մարսողության բարձրացում անասնաբուծության ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատման նպատակով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.5 Ագրո-լանդշաֆտներում կուտակված օրգանական ածխածնի քանակի ավելացում	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.6 Ագրո-անտառային տնտեսությունների հիմնում և պերմակուլտուրայի տնտեսության պրակտիկաների իրականացում	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.7 Դարավանդավորման կիրառմամբ հողագործության զարգացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.8 Կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության պրակտիկաների մասին	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	իրազեկում և գիտելիքների ձևավորում		
	5.9 Արտակարգ կլիմայական երևույթներին, այդ թվում՝ երաշտներին, դիմակայելու կարողությունների զարգացում	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	5.10 Ջրախնայող և էներգաարդյունավետ ոռոգման ժամանակակից համակարգերի ներդնում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.11 Փակ գրունտում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի աճեցման ավելացում և ցանքածածկման կիրառություն (ջերմոցներ, տաք գրունտ, հողի մակերեսի ծածկում և այլն)	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
6. Գյուղատնտեսական թափոնների պատշաճ կառավարում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական	6.1 Կենսաբանական թափոնների, այդ թվում՝ գոմաղբի, պատշաճ կառավարման իրավական և	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

նպատակներ՝ 4.1, 5.1, 5.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 8, 9, 12, 13, 15	ինստիտուցիոնալ համակարգի ներդնում		
	6.2 Կենսաբանական թափոնների, այդ թվում՝ գոմաղբի, պատշաճ կառավարման վերաբերյալ ձեռնարկությունների իրազեկվածության և գիտելիքի մակարդակի բարձրացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	6.3 Կենսաբանական թափոնների և խոզանաբույս մշակաբույսերի մնացորդները վառելու գործելակերպի վերացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	6.4 Օրգանական պարարտանյութերի և կենսաբանական թափոնների կիրառմամբ կենսահումուսի տեղական արտադրության խթանում	Ա	Մակերևութային ջրային մարմիններն աղտոտող և բնակավայրերում կուտակվող գյուղատնտեսական օրգանական թափոնների կրճատված քանակ Օրգանական պարարտանյութերի

			օգտագործման արդյունքում հողի որակի և բերքատվության բարելավում
	6.5 Կենսաէներգիայի բնագավառի զարգացում. կոշտ կենսավառելիքի, կենսաէթանոլի և կենսագազի արտադրության խթանում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ (Տե՛ս նաև սույն Աղյուսակի «Կենսավառելիք» ուղղությունը)

Անտառներ և ջրաճահճային տարածքներ			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Անտառտնտեսության ոլորտի իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի բարելավում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական	1.1 Անտառային էկոհամակարգերի պաշտպանության, վերարտադրության և վերահսկման հավասարակշռված	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.4 ԿԶՆ-ներ՝ 8, 11, 12, 13, 15	կառավարում		
	1.2 Հայաստանի Հանրապետության անտառային նոր քաղաքականության, ռազմավարության և ազգային գործողությունների ծրագրի մշակում և ընդունում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.3 Անտառային հողատարածքների սահմանազատված արտաքին սահմանների ժամանակակից թվայնացված կառավարման պլանների և քարտեզների ներդնում՝ կենսաբազմազանության և անտառային ածխածնի հաշվառման համակարգերի պահանջների համաձայն	Ն	«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղերն ունեն թվայնացված անտառաշինական նախագծեր (անտառակառավարման պլաններ)՝ սահմանված սահմաններով, կենսաբազմազանության և ածխածնի հաշվառման գործելակարգերով
	1.4 Հայաստանի Հանրապետությունում անտառապատման,	Ն	Անտառավերականգնման և անտառապատման նպատակով պետական, համայնքային և

	անտառավերականգնման համար օգտագործվող հողատարածքների (պետական, համայնքային և մասնավոր անտառային հողեր) որոշում և առաջնահերթության սահմանում		մասնավոր անտառային հողերը որոշված և քարտեզագրված են
	1.5 Մոտեցումների, կանոնների և խթանների սահմանում՝ մասնավոր և համայնքային անտառների և ագրոանտառների համար	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.6 Անտառատնկարկներն անտառի շարք փոխադրելու կարգի սահմանում	Ն	«Անտառատնկարկներն անտառի շարք փոխադրելու կարգը սահմանելու մասին» հրամանի ընդունում՝ համաձայն ՀՀ անտառային օրենսգրքի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մասի
2. Ջրաճահճային տարածքների համար իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի բարելավում	2.1 Ջրաճահճային տարածքների պահպանում և կայուն կառավարում՝ որպես կենսաբազմազանության և	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.2, 5.4 ԿԶՆ-ներ՝ 13, 15	մակերևութային ու ստորգետնյա ջրերի ձևավորմանն աջակցող էկոհամակարգեր		
	2.2 Ջրաճահճային տարածքների կադաստրի, քարտեզների և կայուն զարգացման պլանների ստեղծում Հայաստանի Հանրապետության տարածքում առկա 70 տորֆային ճահիճների համար, որոնք զբաղեցնում են 3000 հա տարածք, և որոնց շուկայական ծավալը կազմում է 50 մլն մ³ Կարգավորող և ինստիտուցիոնալ շրջանակի ներդնում ջրածածկ էկոհամակարգի պահպանումը կառավարելու համար	Ն	Մշակվել են ջրաճահճային տարածքների գույքագրման քարտեզներ և կառավարման պլաններ 70 տորֆային ճահիճների համար (3000 հա)
	2.3 Ջրաճահճային տարածքների գույքագրման, քարտեզագրման, մշտադիտարկման իրականացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	և կառավարում Հայաստանի Հանրապետության 70 տորֆային ճահիճների համար		
3. Անտառտնտեսություն և ջրաճահճային տարածքների մասին կրթություն և գիտություն, մասնագիտական և տեխնիկական կարողությունների զարգացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 4, 13, 15	3.1 Ֆինանսավորման ապահովում անտառտնտեսության ոլորտի բարձրագույն կրթություն ունեցող մասնագետների և միջին մասնագիտական կրթությամբ անձնակազմի վերապատրաստման և անտառտնտեսության ոլորտում հետազոտական աշխատանքների համար	Ա	Տարեկան վերապատրաստվում է առնվազն 6-10 մասնագետ
	3.2 Անտառների պահպանության ու պաշտպանության և կայուն կառավարման վերաբերյալ ուսումնական պլանի արդիականացում համապատասխան բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում՝	Ն	Անտառների պահպանության ու պաշտպանության և կայուն կառավարման ուսումնական ծրագիրը բարելավված է

	ինքնակառավարման սկզբունքի հիման վրա Սոցիոլոգիական մոտեցումների արդյունավետ ինտեգրում անտառտնտեսության կրթության և հետազոտությունների մեջ		
	3.3 Դպրոցական ծրագրերում ճամբարների ձևաչափի ներդնում Հայաստանի Հանրապետության անտառներ և բարձր արժեք ներկայացնող ջրաճահճային տարածքներ այցելելու նպատակով	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
4. Անտառային ծածկույթի վերականգնում և ավելացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.4, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 3, 6, 8, 11, 13, 15	4.1 Անտառավերականգնման, անտառապատման ծրագրերի իրականացում ազգային նպատակներին հասնելու համար Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել ոչ փայտային	Կ	Վերականգնված, անտառապատված տարածքների մակերեսը (հա)

	անտառային արտադրանքի տեղամասերին և դրանց կայուն կառավարմանը Անտառավերականգնումը և անտառապատումը նպաստում են Փարիզյան համաձայնագրով և Բոննի մարտահրավերով ստանձնած պարտավորությունների կատարմանը		
5. Քաղաքային անտառտնտեսություն, քաղաքային կանաչ տարածքներ և քաղաքային ջրաճահճային տարածքներ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.4, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 11, 13, 15	5.1 Քաղաքային և մերձքաղաքային անտառների և կանաչ տարածքների ավելացում	Կ	Երևանում, Վանաձորում, Գյումրիում և այլ խոշոր քաղաքներում ստեղծված կամ բարեկարգված կանաչ տարածքներ (հա)՝ հագեցած ոռոգման ժամանակակից և կանոնավոր սպասարկման համակարգերով
	5.2 Փողոցների ստվերող ծառերի և կանաչ գոտիների ավելացում	Ա	Քաղաքային բնակավայրերում ավելացված կանաչ տարածքների մակերեսը (հա)

	5.3 Քաղաքային բնակավայրերում կանաչ տարածքների կապակցվածության ավելացում (հակազդելով բուսական և կենդանական աշխարհի կենսամիջավայրերի մասնատմանը)	Ա	Քաղաքային կանաչ գոտիները միացնելու համար քաղաքային բնակավայրերում ստեղծված էկոմիջանցքների թիվը
	5.4 Երևանի Հրազդանի կիրճը որպես պահպանվող տարածք ճանաչում	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
6. Սարքավորումներ և ենթակառուցվածք Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 8, 9, 13, 15	6.1 Պետական անտառային սերմերի և տնկարանների կառավարման, անտառատնկման և անտառների պաշտպանության, հրդեհաշիջման և այլ տնտեսական ու պաշտպանական միջոցառումների համար մեքենամեխանիզմների և սարքավորումների գնում	Կ, Ա	Կ՝ տեղադրված ժամանակակից անտառային տնկարան-ջերմոցների քանակը և հզորությունը Ա՝ հանրային հատվածում սերմերի և տնկարանների կառավարման համար ձեռք բերված մեքենաների և սարքավորումների միավորների քանակը Ա՝ գնված հրշեջ-մեքենաների և

			սարքերի քանակը
	6.2 Անտառային ճանապարհների բարեկարգում, մշտադիտարկում և կանոնավոր սպասարկում	Կ	Բարեկարգված և (կամ) նոր կառուցված անտառային ճանապարհների երկարությունը (կմ)
	6.3 Թվային տվյալների ենթակառուցվածքի ստեղծում՝ սերմնատու ծառերի որոնման և պիտակավորման համար, սերմերի տվյալների բազայի և փորձագիտական սերմացու կայանի ստեղծում	Ն	Ստեղծվել է սերմնատու ծառերի տեղակայման վայրի և պիտակավորման թվային տեղեկատվական բազան
	6.4 Անտառային տնտեսության, զբոսաշրջության (հյուրընկալության) ոլորտում էկոլոգիապես մաքուր տեխնոլոգիաների կիրառում, օրինակ՝ կիսաանապատային գոտու պայմաններում կաթիլային ոռոգում, կենսաբանական պայքարի միջոցառումներ	Ա	Անտառային տնտեսությունում ներդրված էկոլոգիապես մաքուր տեխնոլոգիաների թիվը

	անտառային վնասատուների և հիվանդությունների և այլնի դեմ		
Պահպանվող տարածքների կառավարում և կայուն զբոսաշրջություն			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Պահպանվող տարածքների իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի բարելավում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.4 ԿԶՆ-ներ՝ 3, 6, 8, 11, 13, 15	1.1 Բնության բոլոր հատուկ պահպանվող տարածքներում հաշվառման, քարտեզագրման, կառավարման և մշտադիտարկման ժամանակակից գործող համակարգերի նախատեսում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.2 Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգի համապատասխանեցում	Ն	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համապատասխանեցումը Բնության պահպանության միջազգային միության համապատասխան

	Բնության պահպանության միջազգային միության կատեգորիաներին		կատեգորիաներին
	1.3 Պահպանվող տարածքների տեսակների և կառավարման նոր մոդելների ձևավորման հնարավորություն (օրինակ՝ տարածքի հավատարմագրային կառավարում, համայնքային սեփականություն հանդիսացող պահպանվող տարածքներ և այլն)	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.4 Ածխածնի կուտակման բարձր պոտենցիալով նոր էկոհամակարգերը (անտառներ, ջրաճահճային տարածքներ, լեռնալպյան և ալպյան մարգագետիններ) բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգում ներառելու նպատակով	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	կարգավորումների մշակում		
	1.5 Էկոհամակարգերի ածխածնի պաշարների մշտադիտարկման, ածխածնի կլանման կարողությունների գնահատման և բարելավման, կլիմայի փոփոխության ռիսկերի կառավարման և մեղմման համակարգի մշակում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
2. Հիմնական հետազոտական և գիտական ուսումնասիրությունների իրականացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4 ԿԶՆ-ներ՝ 4, 6, 13, 15	2.1 Կենսաբազմազանության պահպանման և կայուն օգտագործման, բնության հատուկ պահպանվող տարածքների դերն ու նշանակությունը գնահատելու համար հետազոտությունների իրականացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.2 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կողմից տրամադրվող ծառայությունների տնտեսական	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	ծախսարդյունավետության գնահատում՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների տնտեսական ազդեցությունը գնահատելու համար		
	2.3 Ածխածնի կուտակման մեծ պոտենցիալ ունեցող էկոհամակարգերի (անտառներ, ջրաճահճային տարածքներ, լեռնալպյան և ալպյան մարգագետիններ) ուսումնասիրություններ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
3. Կրթություն և մասնագիտական զարգացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4 ԿԶՆ-ներ՝ 4, 8, 13, 15	3.1 Համապատասխան մասնագետների մասնագիտական վերապատրաստում և կարողությունների զարգացում կայուն զբոսաշրջության, պահպանվող տարածքների և	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	կանաչ հյուրընկալության թեմայով		
4. Իրազեկում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.4 ԿԶՆ՝ 15	4.1 Իրազեկման արշավներ ներքին և ներգնա զբոսաշրջիկների համար կլիմայական փոփոխությունների հարմարվողականությամբ պայմանավորված տնտեսական վերափոխումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
5. Պահպանվող նոր տարածքների ստեղծում և կենսաբազմազանության կառավարման բարելավում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.4 ԿԶՆ՝ 15	5.1 Պահպանվող նոր տարածքների սահմանազատում, սահմանագծում, հաշվառում և ինտեգրում բնության հատուկ պահպանվող տարածքների առկա ցանցին՝ ՀՀ կառավարության 2014թ. սեպտեմբերի 25-ի N 1059-Ա որոշման և միջազգային պարտավորությունների համաձայն	Ն	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	5.2 Կենսաբազմազանության մշտադիտարկման և գույքագրման (կադաստրի) ենթակառուցվածքի ստեղծում և շահագործում	Ն	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
6. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների շուրջ հանգստի և կայուն զբոսաշրջության զարգացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.4 ԿԶՆ՝ 15	6.1 Հանգստի և զբոսաշրջության զարգացում՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում և դրանց շուրջ՝ համապատասխան ենթակառուցվածքի ձևավորման միջոցով Էներգախնայող տեխնոլոգիաների կիրառում Թափոնների կառավարման նոր մեխանիզմների ներդնում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

Էներգետիկա			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման**	**Տեխնիկական համապատասխանության**

ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)		**տեսակ**	**չափանիշներ**
1. Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.5, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 13 Փարիզյան համաձայնագրով ստանձնած պարտավորություններ	1.1 Հայաստանի ատոմային էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի երկարաձգում մինչև 2036թ. (և հավանական ավել ժամկետով) և ատոմային ներկայիս բլոկի փոխարինում նորով, քննարկումներ փոքր և միկրո ռեակտորների պոտենցիալ օգտագործման շուրջ	Կ կամ Ա	Ատոմային էլեկտրակայանը սույն որոշման շրջանակներում դիտարկվում է կանաչ, եթե այն բավարարում է մի շարք խիստ պայմանների, ներառյալ. Ունի գործող հարմարություններ (շարժական և անշարժ), օբյեկտներ շատ ցածր ռադիոակտիվությամբ, ցածր ակտիվությամբ և միջանկյալ ռադիոակտիվությամբ ռադիոակտիվ թափոնների վերջնական հեռացման համար Ունի պատրաստի ծրագրեր գոյություն ունեցող օբյեկտի բարձր ռադիոակտիվությամբ մակարդակի ռադիոակտիվ թափոնների

			հեռացման հարմարությունների (շարժական և անշարժ) ստեղծման և շահագործման համար 2036 թվականի դրությամբ գործող և նոր նախագծերը պետք է օգտագործեն վթարներին բարձր դիմակայունությամբ վառելիք, որը հավաստագրված և հաստատված է ազգային կարգավորող մարմնի կողմից Վերոնշյալ պայմաններին չբավարարելու պարագայում սույն որոշման համաձայն ատոմային էլեկտրակայանը կհամարվի անցումային
	1.2 Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն արդյունաբերական մասշտաբի արևային ֆոտովոլտային	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն

	կայաններով		
	1.3 Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն արդյունաբերական մասշտաբի հողմակայաններով	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	1.4 Համակցված ջերմային և էլեկտրական էներգիայի արտադրություն	Կ	Ջերմության և հովացման արտադրության և հանածո վառելիքի ջերմային և էլեկտրական էներգիայի համակցված տեխնոլոգիաները սույն որոշման շրջանակում կարող են դիտարկվել կանաչ, եթե 1 ՄՎտժ ջերմության (հովացման) և էլեկտրական էներգիայի համակցված արտադրության կենսացիկլի ազդեցությունը ցածր է նվազող շեմից: Հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետությունում առկա շեմերը՝ գազի հիմքով ջերմության արտադրության համար առաջարկվող շեմը ցանցի

			արտանետումների գործակիցն է, որը պարբերաբար վերանայվում է: CO_2 արտանետումների գործակիցը, ներառյալ էլեկտրական էներգիայի արտադրման առկա և նախատեսվող հզորությունները = 0.34տ CO_{2e}/ՄՎտԺ
	1.5 Թափոնների այրում էներգիայի ստացմամբ (Տե՛ս նաև սույն աղյուսակի «Կենսավառելիք» և «Թափոնների կառավարում» ուղղությունները)	Կ	Թափոններից ջերմության վերականգնման բոլոր տեսակները համապատասխանում են պահանջներին
	1.6 Արտանետվող ջերմության կիրառում (ատոմային էլեկտրակայան)	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.7 Խոշոր էլեկտրակայաններում (ՋԷԿ-եր, ատոմակայան) անցում օդային չոր հովացման համակարգերին	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	1.8 Փոքր հիդրոէներգետիկ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	կարողությունների վերագնահատում, Հայաստանի Հանրապետության գետերի հիդրոպոտենցիալի քարտեզագրում		
	1.9 Կանաչ ջրածնի արտադրություն	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.10 Ջրածնի օգտագործում (կապույտ, կանաչ, մանուշակագույն) գազային էլեկտրակայաններում	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.11 Վերականգնվող էներգիայի օգտագործմամբ միկրոցանցերի ստեղծում՝ տեղական և համակարգի դիմակայունությունը բարձրացնելու համար	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.12 Հայաստանի Հանրապետության արևային քարտեզների և արևային ռեսուրսի տվյալների բազայի	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	վերանայում՝ վերլուծելով արևային սպեկտրալ ցանցից ստացված տվյալները (արևային ռեսուրսների մշտադիտարկման 5-6 կայան) Արևային սպեկտրալ ցանցի արձանագրած տվյալները պետք է ստուգվեն և ճշգրտվեն արբանյակային տվյալների և Հայաստանի Հանրապետության տարբեր մարզերում գործող արևային ֆոտովոլտային կայաններում տեղադրված միկրոօդերևութաբանական կայանների տվյալների հիման վրա		
2. Էներգիայի պահեստավորում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.2, 5.5, 6.1	2.1 Էլեկտրաէներգիայի հիդրոպահեստավորում (ինտեգրված առկա և նոր կառուցվող ջրամբարների հետ,	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

ԿԶՆ-ներ՝ 7, 9, 13 Փարիզյան համաձայնագրով ստանձնած պարտավորություններ	հնարավորության դեպքում լեռնային շրջաններում)		
	2.2 Ջրածնի կամ ամոնիակի պահեստավորում (օրինակ՝ թափոնից ջերմության կառավարում, արևային ֆոտովոլտային էներգիայի արտադրություն և այլն)	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.3 Սեղմված օդի պահեստավորման համակարգերի ինտեգրում փակ ստորգետնյա աղահանքերում և այլ հանքերում կամ չօգտագործվող խորքային հորատանցքերում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.4 Պահեստավորման կարողությունների ինտեգրում արևային ջերմային համակարգերում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	2.5 Լիթիում-իոնային մարտկոցների կիրառմամբ	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	պահեստավորման հզորության ավելացում		
3. Էլեկտրաէներգիայի հաղորդում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 9 Փարիզյան համաձայնագրով ստանձնած պարտավորություններ	3.1 Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարածաշրջանային կապակցվածության ընդլայնում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	3.2 Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման և բաշխման ենթակառուցվածքի դիմակայունության բարելավում	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
4. Էլեկտրաէներգիայի բաշխում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 9 Փարիզյան համաձայնագրով ստանձնած պարտավորություններ	4.1 Ինքնավար էներգաարտադրող կայանների և Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի փոխհոսքերի արդյունքում առաջացող հարմոնիկ աղավաղման և հզորության գործակցի անկման մեղմում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	4.2 Միկրոցանցի ինտեգրում բաշխիչ ցանցին	Կ	Դիտարկվող միկրոցանցը նպաստում է Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ

			համակարգի դիվերսիֆիկացմանը և դիմակայունությանը
	4.3 Էլեկտրական մեքենաների լիցքավորման կայանների ինտեգրում բաշխիչ ցանցին	Ա, Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
5. Էներգիայի վերջնական օգտագործում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.5, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 9, 13 Փարիզյան համաձայնագրով ստանձնած պարտավորություններ	5.1 Քաղաքներում ջերմային կղզու ազդեցությանը հակազդելու միջոցառումների իրականացում (օրինակ՝ ճանապարհների կամ շենքերի կանաչ ծածկույթի ավելացում, մակերեսների անդրադարձման կարողությունների ավելացում, օրինակ՝ ճանապարհներ, մայթեր, տանիքներ և այլն)	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.2 Էներգախնայող լուսավորություն	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	5.3 Էլեկտրական մեքենաներ (հանրային և մասնավոր տրանսպորտ)	Կ	Որակի և անվտանգության ենթակառուցվածքի ներդնում
	5.4 Շենքերի արտաքին	Կ կամ Ա	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ

	մակերեսների էներգաարդյունավետության բարելավում		կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն «ՀՀՇՆ 24-02-2022 «Շենքերի էներգաարդյունավետության ապահովում. էներգաարդյունավետության գնահատման ցուցանիշներ» Հայաստանի Հանրապետության շինարարական նորմերը հաստատելու մասին» ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2022թ. դեկտեմբերի 22-ի N 31-Ն հրաման «ՀՀՇՆ 22-01-2024 «Շինարարական կլիմայաբանություն» Հայաստանի Հանրապետության շինարարական նորմերը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարի 2011թ. սեպտեմբերի 26-ի N 167-

			Ն հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2024թ. հունվարի 15-ի N 03-Ն հրաման
	5.5 Էներգաարդյունավետությունը ջեռուցման, օդափոխության և օդորակման համակարգերում և էլեկտրաէներգիա սպառող սարքավորումներում	Ն	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	5.6 Արդյունաբերական գործընթացների էներգաարդյունավետություն	Կ, Ա	Կ՝ հասանելի լավագույն տեխնոլոգիաների համաձայն Ա՝ որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
6. Պահանջարկի իմաստով վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների ինտեգրում	6.1 Արևային էներգիայով աշխատող ջրատաքացուցիչների կիրառում	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.5, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 9, 13	6.2 Ջեռուցման, օդափոխության և հովացման համակարգերի համար ջերմային պոմպերի կիրառում	Կ	Բարձր ճնշման տուրբինային ռոտոր
	6.3 Վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների կիրառման և էներգաարդյունավետության բարձրացման ծրագրերի վարկավորման պրոդուկտների նախատեսում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

Կենսավառելիք			
Ենթաուղղություն (ղղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Առաջին սերնդի կենսավառելիքի արտադրություն	1.1 Ոչ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի կամ դեգրադացված հողերի կամ	Ա	Գյուղատնտեսական նշանակության լքված հողերի վրա համապատասխան մշակաբույսերի

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.1 ԿԶՆ՝ 7	ներկայումս օգտագործումից դուրս մնացած հողի վրա աճեցված ոչ պարենային մշակաբույսերից արտադրված կենսավառելիք		(բացառությամբ՝ ինվազիվ տեսակների կամ աղակալած կամ տեխնոլոգիական աղտոտված հողերի ռեկուլտիվացիայի համար մշակաբույսերի) աճեցում
2. Երկրորդ սերնդի կենսավառելիքի արտադրություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.1 ԿԶՆ՝ 7	2.1 Կենսավառելիք, որն արտադրվում է գյուղատնտեսական թափոններից, փայտի թափոններից կամ գյուղատնտեսական մնացորդային նյութերից, ինչպիսիք են փայտի մանրատաշեղը, ծղոտը, եգիպտացորենի ցողունները և այլ բուսական ու կենդանական թափոններ Տե՛ս նաև սույն Աղյուսակի «Թափոններից էներգիայի վերականգնում»	Ա, Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ հետևյալ չափանիշների հիման վրա. Ընդհանուր գեներացված կենսաքայքայվող թափոններից մշակվող կենսաքայքայվող թափոնների տոկոս Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատումը՝ որպես կենսաքայքայվող թափոններից ջերմոցային գազերի արտանետումների տոկոս

	ենթաուղղությունը		
3. Երրորդ սերնդի կենսավառելիքի արտադրություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.1 ԿԶՆ՝ 7	3.1 Կենսավառելիք՝ արտադրված ջրիմուռներից և ֆոտոսինթետիկ այլ օրգանիզմներից (Երրորդ սերնդի կենսավառելիքն արդյունավետ և կայուն լինելու ավելի մեծ ներուժ ունի, քան առաջին և երկրորդ սերնդի կենսավառելիքները, ջրիմուռների լիպիդների բարձր պարունակության և չմշակվող հողի վրա աճելու հնարավորության շնորհիվ)	Կ	Ջրիմուռները պետք է աճեցվեն ավանդական գյուղատնտեսության համար ոչ պիտանի տարածքներում՝ նվազեցնելով մրցակցությունը պարենային մշակաբույսերով վարելահողերի համար Ջրիմուռների մշակման համար օգտագործվող կեղտաջրերի տոկոսը՝ որպես կենսավառելիքի արտադրության համար կեղտաջրերի մաքրման մեջ ներդնում Ածխածնի կլանման կարողությունը ֆոտոսինթեզի ժամանակ ներծծվող ածխածնի երկօքսիդի քանակությունն է, որն ապահովում է ածխածինը կլանելու և ջերմոցային գազերի արտանետումները

			նվազեցնելու երրորդ սերնդի կենսավառելիքի պոտենցիալը

Ցամաքային տրանսպորտ			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Միջքաղաքային և միջազգային ճանապարհներ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.2, 5.5, 6.1 ԿԶՆ՝ 9, 11	1.1 Գործող ճանապարհների՝ ներկայիս ստանդարտներին համապատասխանության գնահատում	Ն	Ճանապարհների անհարթությամբ պայմանավորված՝ արագության սահմանափակումների վերացում
	1.2 Ըստ կիրառելիության՝ անհամապատասխանություններ ի որոշում և միջամտության ոլորտների առաջնահերթությունների	Ն	Ճանապարհների անհարթությամբ պայմանավորված՝ արգելակման անհրաժեշտության վերացում

	սահմանում Ներկայիս ստանդարտներին համապատասխանության ապահովում		
2. Երկաթուղի Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.2, 5.5, 6.1 ԿԶՆ՝ 9, 11	2.1 Երկաթուղային տրանսպորտի օգտագործման ավելացում՝ գնահատելով երկաթուղային տրանսպորտի հետագա զարգացման հնարավորությունները	Կ	Ուղևորափոխադրումներում և բեռնափոխադրումներում երկաթուղային տրանսպորտի մասնաբաժնի ավելացում
	2.2. Փոխադրման կարիքները բավարարելու համար գոյություն ունեցող երկաթուղային և մետրոյի ենթակառուցվածքի ընդլայնում	Կ	Ուղևորափոխադրումներում և բեռնափոխադրումներում երկաթուղային տրանսպորտի մասնաբաժնի ավելացում
3. Համայնքային ճանապարհներ, քաղաքային տրանսպորտ (հանրային, մասնավոր), էլեկտրաշարժունակություն և թեթև քաշ ունեցող տրանսպորտային	3.1 Ճանապարհային կայուն ենթակառուցվածքի զարգացում (նոր, այդ թվում՝ շրջանցիկ ճանապարհներ և տրանսպորտային հանգույցներ,	Կ	Քաղաքի կենտրոնում երթևեկության բեռնաթափում Ներքաղաքային երթևեկության համար պահանջվող ժամանակի

միջոցներ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.5, 6.1 ԿԶՆ՝ 9, 11	երթևեկելի գոտիների հստակ գծանշում, ավտոբուսային երթևեկելի գոտիների ստեղծում, ինչպես նաև երթևեկության կառավարում, թվայնացում, տնտեսական գործիքներ և այլն)		կրճատում Այլ օժանդակ միջոցառումներ՝ առանց լրացուցիչ չափանիշների
	3.2 Մեքենաների արտանետումների հսկողության բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	3.3 Բազմամոդալ տրանսպորտային հանգույցների ընդլայնում	Կ	Բազմամոդալ տրանսպորտային հանգույցների թվի ավելացում
	3.4 Ճանապարհային նշանների որակի բարելավում (գծանշումների բարելավում, ճանապարհային նշանների տեղադրման համապատասխանեցում գործող պահանջներին և այլն)	Կ	Լուսացույցների քանակը՝ հաշվի առնելով երթևեկության հոսքերը «Կանաչ ալիք» ունեցող ճանապարհների երկարությունը
	3.5 Հողօգտագործում և քաղաքային պլանավորում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	(օրինակ՝ խառը տիպի օգտագործում) երթևեկության պահանջարկը կրճատելու համար		
	3.6 Հասարակական տրանսպորտի որակի բարելավում (ուղևորների սպասարկման բարելավված որակ՝ հարմարություն, անվտանգություն և հարմարավետություն)	Կ	Հասարակական տրանսպորտից օգտվող ուղևորների քանակի ավելացում (ուղևոր/կմ)
	3.7 Էլեկտրական տրանսպորտի միջոցով փոխադրման մասնաբաժնի ավելացում (մետրո, ֆունիկուլյոր, տրամվայ, տրոլեյբուս, այդ թվում՝ մետրոյի նոր կայարանների կառուցում, տրոլեյբուսային շարժակազմի թարմացում և այլն)	Կ	Ընդհանուր ուղևորափոխադրումներում էլեկտրական տրանսպորտի միջոցով իրականացվող ուղևորափոխադրումների մասնաբաժինը
	3.8 Հիբրիդային և էլեկտրական մեքենաների քանակի ավելացում (այդ թվում՝ լիցքավորման	Կ	Հիբրիդային և էլեկտրական մեքենաների մասնաբաժինը

	ենթակառուցվածքի զարգացման ապահովում)		
	3.9 Հետիոտների համար մայթերի և ճեմուղիների բարելավում (մասնավորապես՝ որպես քաղաքի հասարակական տրանսպորտի համակարգի անբաժանելի մաս)	Կ	Բարելավված մայթերի և ճեմուղիների երկարություն
4. Ցամաքային տրանսպորտի թվայնացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.5, 6.1 ԿԶՆ՝ 9, 11	4.1 Միկրոշարժունակության համար հատուկ երթուղիների կառուցում (էլեկտրական սկուտերներ, հեծանիվներ, ոռոգումաշինության հնարավոր ինտեգրում նման հատուկ երթուղիներից օգտվողներին տրամադրելու համար)	Կ	Միկրոշարժունակության համար հատկացված ուղիների երկարությունը (կմ)
	4.2 Բնակավայրերում միկրոշարունակություն ապահովող մեքենաների համար կարգավորումների մշակում	Ն	Հաստատված կարգավորումներ
	4.3 Մեքենաների համատեղ	Ն	Հաստատված կարգավորումներ

	օգտագործման (car-sharing) պրակտիկաների զարգացում		Մեքենաների համատեղ օգտագործման դեպքերի քանակ
	4.4 Քաղաքային օդի որակի մշտադիտարկման բարելավում	Ն	Մշտադիտարկման միջոցառումների ծախսարդյունավետություն
	4.5 Շարժիչային տրանսպորտային միջոցների արտանետումների վրա ազդող վարքագծային գործոնների և լուծումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացում	Ն	Իրազեկվածության բարձրացման միջոցառումներում ընդգրկվող անձանց քանակը
	4.6 Էլեկտրական մեքենաների լիցքավորման կայանների թվի ավելացում	Ա	Էլեկտրական մեքենաների լիցքավորման կայանների ցանցի ծախսարդյունավետություն
	4.7 Փոխադրման տեղեկատվության տրամադրում իրական ժամանակում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	4.8 Խելացի տրանսպորտային (փոխադրման) համակարգեր	Կ	Խելացի փոխադրման համակարգերի ուղղությամբ քայլերի իրականացում

	4.9 Կայանման խելացի համակարգեր	Կ	Խելացի կայանատեղիների քանակը և տարողունակությունը
	4.10 Ինքնակառավարվող տրանսպորտային միջոցներ (ներառյալ՝ ինքնագնաց մեքենաները և ռոբոտները, որոնք օգտագործում են ասֆալտապատ ճանապարհները)	Կ	Օգտագործող ինքնակառավարվող մեքենաների քանակը
	4.11 Մեծ տվյալների վերլուծություն տրանսպորտի համար	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	4.12 Խթանել շարժունակությունը՝ որպես ծառայություն	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

Հեռահաղորդակցության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և թվայնացման ենթակառուցվածք			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**

պարտավորություններին)			
1. Թվային կարգավորող ենթակառուցվածք Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 4, 6, 7, 8, 9, 11	1.1 Տվյալների դասակարգում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.2 Անձնական տվյալների տեղայնացում և տեղակայում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.3 Բաց տվյալներ և տվյալների փոխանակման չափորոշիչներ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.4 Ազգային ամպային ենթակառուցվածք և ստանդարտներ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.5 Թվային և տեղեկատվական անվտանգության ստանդարտներ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.6 Թվային և տեղեկատվական անվտանգության շարունակական փորձարկում և ստուգում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.7 Ազգային երկրատարածական տվյալների ենթակառուցվածք	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.8 Թվային համակարգերի փոխգործակցության հարթակ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	1.9 Մշտադիտարկման և աջակցության ուղեցույցներ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.10 Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից հավաստագրված երրորդ կողմի աուդիտի ուղեցույցներ և կանոնակարգեր	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.11 Վերգետնյա, օդային, վերջրյա կամ ստորջրյա անօդաչու տրանսպորտային միջոցների (անանուն մեքենաներ, որոնք գործում են գետնի վրա, ջրի տակ կամ օդում) կարգավորումներ տվյալների հավաքագրման և փոխանցման վերաբերյալ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.12 Սարքավորումների (կիսահաղորդիչների) արտադրություն	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.13 Մշտադիտարկման և	Կ	Առնվազն 1 Արտակարգ

	կարողությունների արդյունավետության բարձրացում		իրավիճակների արձագանքման համակարգչային կենտրոնի կամ Անվտանգության օպերատիվ կենտրոնի նախատեսում յուրաքանչյուր մարզում
	1.14 Բանացանց և արհեստական բանականություն	Կ	Սենսորային ազդարարման համակարգեր՝ ամենակրիտիկական ենթակառուցվածքների պաշտպանության և մշտադիտարկման համար

Ջրային ռեսուրսներ և ջրային համակարգեր			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Ջրային ռեսուրսների կառավարում	1.1 Ջրի պահեստավորման կարողությունների ավելացում	Կ	$մ^3$ ջրի լրացուցիչ պահեստավորում

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.2, 5.3 ԿԶՆ-ներ՝ 6, 13 Միջազգային պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր	1.2 Ջրային ռեսուրսների կորուստների կրճատում Արզնի-Շամիրամի, Արտաշատի, Ստորին Հրազդանի և Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի մայր ջրանցքների և Դդմաշենի թիվ 4 ջրթող կառուցվածքի, Հրազդան-Սոլակ, Արզնի ճյուղի երկրորդ մակարդակի ջրանցքների վերականգնման միջոցով	Կ, Ա	Կ՝ 4 առաջնային և 5 երկրորդային ջրանցքներում ջրային ռեսուրսների կորուստների կրճատում առնվազն 30%-ի չափով Ա՝ ջրանցքներում ջրային ռեսուրսների կորուստների կրճատում առնվազն 10%-ի չափով
	1.3 Պայքար ապօրինի ջրառի դեմ	Ն	Ապօրինի ջրառի բացահայտում և դադարեցում
	1.4 Գետավազանային կառավարման պլանների մշակում և իրականացում. 2025-2030թթ. Հյուսիսային գետավազանային կառավարման պլանի մշակում՝ ներառյալ միջոցառումների ծրագիրը	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	2024-2029թթ. Հարավային, Արարատի և Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման տարածքների գետավազանային կառավարման պլանների երկրորդ շրջանի և դրանց միջոցառումների ծրագրերի մշակում 2022-2027թթ. Սևանի և Հրազդանի ջրավազանային կառավարման տարածքների և դրանց միջոցառումների ծրագրի շարունակական իրականացում		
	1.5 Ջրի պակասորդ ունեցող ենթաավազաններում ջրի հատկացման պլանների մշակում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.6 Ջրօգտագործման թույլտվությունների	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	տրամադրման համակարգի և պահանջներին համապատասխանության ապահովման համակարգի ուժեղացում		
	1.7 Հարմարվողականություն կլիմայի փոփոխությանը հետևյալի միջոցով. Տեխնիկական միջոցառումների իրականացում Ջրային ռեսուրսների և համակարգերի վերաբերյալ քաղաքականություն, ինստիտուցիոնալ և օրենսդրական միջոցառումներ և կառավարում	Կ, Ա, Ն	Կ՝ ջրօգտագործման արդյունավետության բարձրացում 20%-ով տեխնիկական միջոցառումների շնորհիվ Ա՝ ջրօգտագործման արդյունավետության բարձրացում 10%-ով տեխնիկական միջոցների շնորհիվ Ն՝ լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.8 Տեխնիկատնտեսական ուսումնասիրությունների և վերջնական նախագծերի	Ն	Ջրի պահեստավորման կարողությունների ավելացում, գետի հոսքի կարգավորում

	մշակում առաջնահերթություն ներկայացնող ջրամբարների համար		
	1.9 Առաջնահերթ հիդրոլոգիական դիտակետերի և օդերևութաբանական կայանների արդիականացում	Ն	Հիդրոօդերևութաբանական տվյալների հասանելիության և հուսալիության բարելավում
	1.10 Ջրաչափերի տեղադրում բոլոր խոշոր ջրօգտագործողների համար	Կ	Գործողության ծախսարդյունավետություն և ջրի հաշվառման բարելավում
	1.11 Բնության վրա հիմնված լուծումների մշակում հեղեղումներին առնչվող խնդիրները լուծելու համար	Կ	Գործողության ծախսարդյունավետություն
	1.12 Կեղտաջրերի մաքրման ստանդարտների և ոռոգման ջրի որակի նորմերի մշակում՝ երկրորդային ջրօգտագործումը խթանելու նպատակով	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	1.13 Հեղեղումների ռիսկի և երաշտների կառավարման	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	պլանների մշակում՝ որպես գետավազանային ինտեգրված կառավարման հիմնական տարրեր		
	1.14 Ջրի բաշխման մեխանիզմների մշակում՝ ընտրված ենթաավազաններում ջրի դեֆիցիտի խնդիրները լուծելու համար	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
2. Ջրային ռեսուրսների պահպանություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.3, 5.5 ԿԶՆ՝ 6 Միջազգային պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետություն-	2.1 ՀՀ կառավարության 2018թ. հունվարի 25-ի N 57-Ն որոշման համաձայն՝ թողքի հաշվարկման մեթոդաբանությամբ սահմանվող բնապահպանական թողքի պահանջների պահպանում	Կ	Բնապահպանական թողքը չպահպանելու պատճառով ռիսկի ենթարկված մակերևութային ջրային մարմինների կրճատված թիվ
	2.2 Մակերևութային և	Կ	Մակերևութային ջրային

Եվրոպական Միություն համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր	ստորգետնյա ջրային մարմինների լավ կամ ավելի բարձր էկոլոգիական վիճակի ապահովում		մարմինների բնապահպանական վիճակը, ստորգետնյա մարմինների քիմիական և քանակական կարգավիճակը
3. Քաղցրահամ ջրային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարելավում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 5.3 ԿԶՆ՝ 6	3.1 Ջրօգտագործման արդյունավետության բարձրացում՝ ջրի խնայողության տեխնոլոգիաների (օրինակ՝ կաթիլային ոռոգման) ներդրման համար խթաններ ստեղծելու միջոցով ջրի գնագոյացման բարելավում (օրինակ՝ ջրառի վճարների համակարգի վերանայում) և ջրի բաշխման գործիքների բարելավում (օրինակ՝ ջրօգտագործման արտոնյալ իրավունքներ արդյունավետ ջրօգտագործողների համար)	Կ	Արտադրության միավորի համար ջրի հատուկ սպառման կրճատում կամ արտադրված կամ օգտագործված քաղցրահամ ջրի մեկ միավորի դիմաց ստացված եկամտի ավելացում ՀՆԱ-ի մեկ միավորի հաշվով ջրի ընդհանուր սպառման կրճատում Ոռոգվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի 1 հեկտարի հաշվով օգտագործվող ջրի ծավալների կրճատում
	3.2 Ջրառի վճարների համակարգի կառուցվածքի և	Ն	Արդյունահանված կամ օգտագործված միավոր ջրի դիմաց

	դրույքաչափերի վերանայում		ստացված եկամուտ
4. Ջրային ռեսուրսների և ջրի տեղեկատվական համակարգերի մշտադիտարկում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.2 ԿԶՆ-ներ՝ 6, 13 Միջազգային պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր	4.1 Մշտադիտարկման նոր դիտակետերի հիմնում	Ն	Մշտադիտարկման դիտակետի տարածքի ծածկույթը մոտ է մշտադիտարկման կայանների օպտիմալ խտությանը Սահմանազատված ստորգետնյա մարմնում ստորգետնյա ջրերի առնվազն 1 մշտադիտարկման կետի տեղադրում
	4.2 Մշտադիտարկման տվյալների ճշգրտության և հուսալիության բարելավում	Ն	Միջլաբորատոր տրամաչափարկման և եվրոպական ռեֆերենս-լաբորատորիաների հետ փորձարարական աշխատանքներին մասնակցություն (քանակը տարեկան կտրվածքով)
	4.3 Նմուշառման մեթոդով հավատարմագրում	Ն	Հավաստագրում ISO/IEC 17025 ստանդարտի համաձայն
	4.4 Մշտադիտարկման սարքավորումների կամ լաբորատորիայի	Ն	Հավաստագրում ISO/IEC 17025 ստանդարտի համաձայն

	հավատարմագրում		
	4.5 Ջրի փաստացի օգտագործման մշտադիտարկման համար հոսքաչափերի տեղադրում՝ հեռավորության վրա ջրաչափական սարքերի տվյալների առցանց ընթերցման հնարավորությամբ	Կ	Փաստացի ջրօգտագործման հաշվառման բարելավում
	4.6 Մշտադիտարկման տվյալների օգտագործում հիմնավորված որոշումների կայացման և մշտադիտարկման տվյալների հրապարակման շրջանակներում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	4.7 Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական կոմիտեի մշակած ջրային հաշիվների օգտագործում, որը ներառում է.	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	Ջրի ֆիզիկական հոսքի հաշիվներ (ջրամատակարարման և ջրօգտագործման աղյուսակներ) շրջակա միջավայրի և տնտեսության միջև, ինչպես նաև տնտեսության ներսում Ջրի դրամական հաշիվներ, որոնք անհրաժեշտ են ջրօգտագործման արդյունավետությունը և արդյունաբերության համախառն ավելացված արժեքի մեջ ներդրումը հաշվարկելու համար		
5. Ջրային ռեսուրսների կառավարման ոլորտում ֆինանսական և տնտեսական գործիքների բարելավում	5.1 «Աղտոտողը վճարում է» սկզբունքի կիրառում	Ն	Չկան տնտեսության ճյուղեր, որոնք ազատված են աղտոտման հարկերից կամ ունեն աղտոտման հարկի արտոնյալ դրույքաչափ
	5.2 «Օգտագործողը վճարում է»	Ն	Ջրառի վճարների ներկայիս

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.3 ԿԶՆ՝ 6 Միջազգային պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր	սկզբունքի կիրառում		համակարգը վերանայվել է՝ ներառելու համար ջրօգտագործման բոլոր ոլորտները և վերացնելու համար անհիմն արտոնյալ կամ «զրոյական» սակագները ջրօգտագործման որոշ ոլորտների համար (ձկնաբուծություն, ջրամատակարարում, ոռոգում)
	5.3 Ջրի հետ կապված վճարների, վարձավճարների և սակագների սահմանում ծախսածածկող մակարդակին մոտ չափով	Ն	Շահագործման և պահպանման ծախսերը ծածկելու համար հատկացվող սուբսիդիաների աստիճանական կրճատում
	5.4 Ջրօգտագործողների վարքագիծը փոխելու համար գնագոյացման գործիքների կիրառում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	5.5 Անցում կատարողականի վրա հիմնված սուբսիդավորման	Ն	Ավանդական ծախսերի համաձայն ջրօգտագործողներին ոռոգման սուբսիդիաների տրամադրման ներկայիս համակարգի վերացում

	5.6 Ջրային ոլորտի ֆինանսական գրավչության բարձրացում ներդրումների համար	Կ	Ջրի ոլորտում ներդրումների համար բարենպաստ միջավայր ստեղծելու առաջընթացի գծապատկերի գնահատում (սկսնակ, ակտիվ, որակավորված, արդյունավետ, մոդելային)
6.Անդրսահմանային ջրեր և միջազգային պարտավորություններ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.3 ԿԶՆ՝ 6 Միջազգային պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր	6.1 Անդրսահմանային համաձայնագրերի քանակի ավելացում և իրականացման բարելավում	Ն	Իրականացված անդրսահմանային համաձայնագրերի քանակը
	6.2 Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի շրջանակներում պարտավորությունների իրականացում	Կ	Կարգավիճակի մասին հաշվետվություն (չի սկսվել, ընթացքում է, ուսումնասիրվում է, հաստատվել է) և մինչև վերջնաժամկետ իրականացման պլան
7. Սևանա լճի էկոհամակարգի պաշտպանություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական	7.1 Սևանա լիճ թափվող կեղտաջրերի մաքրման և (կամ) ջրհավաք (սնուցող) ավազանից թողքի պահանջների	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

նպատակներ՝ 4.2, 5.2, 5.3, 5.4 ԿԶՆ՝ 6	սահմանման վերաբերյալ նորմատիվ իրավական ակտի մշակում և ընդունում		
	7.2 Որոտան-Արփա դերիվացիոն թունելի տեխնիկատնտեսական ուսումնասիրության գնահատում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	7.3 Էկոհամակարգային ծառայությունների համար, մասնավորապես՝ Սևանա լճին առնչվող վճարումների մշակում և իրականացում. միջոցները պետք է ուղղվեն ավազանի էկոհամակարգի պահպանմանն ու բարելավմանը	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
8. Համայնքային ջրամատակարարման համակարգեր Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.3 ԿԶՆ՝ 6	8.1 Շահագործվող ջրաղբյուրների կանոնավոր մշտադիտարկում և ջրաղբյուրի շահագործման ռեժիմի պարտադիր պահպանում Ջրամատակարարման	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	համակարգերի նախագծման և շինարարության նորմերի վերանայում (արդիականացում), տեսչական մարմինների կողմից վերահսկողության ուժեղացում Հուսալի ջրաչափման համակարգերի ներդնում Ջրամատակարարող համակարգերի սանիտարական հսկողության ուժեղացում		
	8.2 Համակարգերի հուսալիության և անընդհատ շահագործման ավելացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	8.3 Մատակարարվող ջրի որակի ապահովում՝ ներկայիս ստանդարտների համաձայն (մաքրում և ախտահանում)	Կ	Ջրամատակարարման ծառայությունների բարելավում, խմելու ջրի անվտանգ ջրամատակարարման ապահովում
	8.4 Առևտրային և տեխնիկական կորուստների նվազեցում նոր և	Ն, Կ	Ն՝ լրացուցիչ չափորոշիչներ չկան

	բարելավված ենթակառուցվածքի միջոցով (չափում, արտահոսքի որոշում, վերանորոգում և այլն)		Կ՝ ջրի հետ կապված ԵՄ դիրեկտիվների համաձայն, սակայն բոլոր հիդրոտեխնիկական կառույցների համար ոչ ավելի, քան 15%-ի արտահոսք
	8.5 Ջրամատակարարման համակարգերի արդիականացում և ընդլայնում քաղաքային և գյուղական բնակավայրերում	Կ	«Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ-ի հետ կնքված համաձայնագրի համաձայն՝ ջրամատակարարումը պետք է լինի նվազագույնը 6 ժամ
9. Կենցաղային կեղտաջրերի հեռացման և մաքրման համակարգեր Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.3, 5.5 ԿԶՆ՝ 6	9.1 Կեղտաջրերի հեռացման և մաքրման համակարգերի համար նախագծման և կառուցման նորմերի ու կանոնների վերանայում (արդիականացում) և ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգի սանիտարական և բնապահպանական հսկողության ուժեղացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	9.2 Առաջնահերթության կարգով	Կ	Համապատասխան միջոցառումների

	կեղտաջրերի հավաքման և մաքրման համայնքային համակարգերի զարգացում խնդրահարույց բնակավայրերում		ծախսարդյունավետություն Խմելու ջրաղբյուրների աղտոտման կանխարգելում
	9.3 Կեղտաջրերի հեռացման և մաքրման համակարգերի հուսալիության և անընդհատ շահագործման մակարդակի բարձրացում	Ա	«Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ-ի հետ կնքված համաձայնագրի համաձայն
	9.4 Կեղտաջրերի մաքրման առկա և իրագործելի տեխնոլոգիաների ընտրություն և ներդնում	Ա	Համապատասխան տեխնոլոգիայի ծախսարդյունավետություն
	9.5 Մաքրված կեղտաջրերի և մաքրված չոր նյութի վերօգտագործում	Ա	Թափոնների պատշաճ կառավարում և օրգանական պոտենցիալի վերօգտագործում
10. Արդյունաբերական կեղտաջրերի պարտադիր մաքրում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական	10.1 Արդյունաբերական կեղտաջրերի պարտադիր (նախնական կամ ամբողջական) մաքրման կանոնների մշակում և	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

նպատակներ՝ 4.2, 5.3, 5.5 ԿԶՆ՝ 6	ընդունում Արդյունաբերական կեղտաջրերի մաքրման կայանների կառուցումը խթանող մեխանիզմների ներդնում Տեսչական մարմինների կողմից վերահսկողության ուժեղացում		
	10.2 Արդյունաբերական կեղտաջրերի մաքրման համար կայանների կառուցում	Կ, Ա	Կ՝ հասանելի լավագույն տեխնոլոգիաների և ԵՄ դիրեկտիվների համաձայն Ա՝ տեղական մաքրման կայաններ ունենալու և պատշաճ շահագործելու պարագայում
11. Հեղեղաջրերի, անձրևաջրերի կառավարում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական	11.1 Անձրևաջրերի հեռացման և մաքրման համակարգերի նախագծման և կառուցման նորմերի և կանոնների	Ն	Ըստ կիրառելիության՝ նոր, առանձին հեղեղատար համակարգերի նախատեսում և նախագծում

նպատակներ՝ 5.2, 5.3 ԿԶՆ՝ 6	վերանայում (արդիականացում) և բարելավված վերահսկողություն (հեղեղաջրերի դրենաժ)		
	11.2 Անձրևաջրերի մաքրման առկա և իրագործելի տեխնոլոգիաների ընտրություն և ներդնում	Ա	Ոլորտում առկա առաջադեմ պրակտիկաների իրականացում
	11.3 Հեղեղաջրերի, անձրևաջրերի ջրահեռացման և կառավարման համակարգի հուսալիության և անխափան աշխատանքի մակարդակի բարձրացում՝ կանոնավոր սպասարկման, պատշաճ նախագծման և բնության վրա հիմնված լուծումների միջոցով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	11.4 Մաքրված անձրևաջրերի հավաքում և վերօգտագործում, մասնավորապես՝ ոռոգման համար	Կ	Համապատասխան միջոցառումների ծախսարդյունավետություն

	11.5 Քաղաքային և գյուղական բնակավայրերում անձրևաջրերի հավաքման և մաքրման նոր համակարգերի (կոյուղուց առանձին) ընդլայնում կամ կառուցում	Կ, Ա	Համապատասխան ծրագրերի ծախսարդյունավետություն
	11.6 Հեղեղաջրերի կառավարման համար բնության վրա հիմնված լուծումների կիրառում, ներառյալ՝ հոսքի արագության կառավարում, ֆիլտրում, մաքրում և այլն	Կ	ԵՄ հեղեղումների դիրեկտիվի համաձայն
12. Ջրամատակարարման և սանիտարական մաքրման համակարգերի կառավարում, շահագործման և պահպանման ծառայությունների մակարդակի բարձրացում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.3, 5.5	12.1 Ջրամատակարարման և սանիտարական մաքրման համակարգերի պատշաճ շահագործման և պահպանման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծում (պայմանագրերի կառավարման ինստիտուտի ներդնում, պետություն-մասնավոր	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

ԿԶՆ՝ 6	գործընկերության ձևաչափի կիրառում, մոդելային պայմանագրի մշակում և կատարողականի ցուցանիշներ, ֆինանսական կայունության ապահովում) Ջրամատակարարման և սանիտարական մաքրման համակարգերի շահագործման և պահպանման ծառայությունների համար պատասխանատու անձնակազմի վերապատրաստում Պահանջվող շահագործման և պահպանման ծառայությունների նկատմամբ հանրային աջակցող վերաբերմունքի ուսումնասիրում և ձևավորում		

Թափոնների կառավարում			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Թափոնների գոյացման կանխարգելում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 12, 13	1.1 Թափոնների գոյացումը կանխարգելող ծրագրերի մշակում և ներդնում՝ ներառելով. Սպառողների վարքագծի փոփոխություն Մատակարարման շղթայի և լոգիստիկայի օպտիմալացում Արտադրանքի վերանախագծում Ներդրվող հումքի փոխարինում Սարքավորումների	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	փոփոխում, արդիականացում, վերանախագծում Տեխնոլոգիաների փոփոխություն, արդյունավետության վերազինում Թափոնները նվազագույնի հասցնելը Տեղում վերօգտագործում և վերամշակում Ջերմոցային գազերի գույքագրման 1, 2, 3 շրջանակների (Scope 1, 2, 3) ներդնում		
2. Արտադրանքի վերօգտագործմանն ուղղված նախապատրաստական աշխատանքների նախատեսում	2.1 Արտադրանքի վերօգտագործում և վերանորոգում	Կ	Շուկայում ներկայացված ապրանքների ընդհանուր թվից վերօգտագործվող կամ

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1 ԿԶՆ՝ 12			վերանորոգված ապրանքների տոկոսը (կարող է դիտարկվել առանձին ապրանքատեսակների համար, ինչպիսիք են էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումները)
3. Թափոններից օգտակար նյութերի վերամշակում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.5 ԿԶՆ՝ 12	3.1 Մեխանիկական վերամշակում (օրինակ՝ երկրորդային հումքի արտադրություն, ինչպիսիք են անվադողերի ջարդոնը՝ օգտագործված անվադողերի մանրացման միջոցով կամ պլաստիկ փաթիլները՝ մանրացնելով պլաստմասե փաթեթավորումը կամ մանրացված ապակին)	Կ	Վերամշակված թափոնները՝ որպես ընդհանուր թափոնների տոկոս (օրինակ՝ անվադողեր, էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ, քաղաքային կոշտ թափոններ, փաթեթավորում կամ այլ հոսքեր)
	3.2 Ֆիզիկական և քիմիական վերամշակում (օրինակ՝ երկրորդային հումքի արտադրություն, ինչպիսիք են պլաստիկ գնդիկները՝	Կ	Վերամշակված թափոնները՝ որպես ընդհանուր թափոնների տոկոս (օրինակ՝ անվադողեր, էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ, քաղաքային կոշտ թափոններ,

	պլաստմասե թափոնների վերամշակմամբ կամ այնպիսի ապրանքների արտադրությունը, ինչպիսին է փաթեթավորումն ապակու, մետաղի կամ թղթի թափոնների վերամշակման շնորհիվ, օրինակ՝ հալեցման կամ այլ եղանակով)		փաթեթավորում կամ այլ հոսքեր)
4. Թափոններից սննդանյութերի վերականգնում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.1, 5.4, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 2, 6, 11, 12, 13 Փարիզյան համաձայնագիր Տարածաշրջանային բնապահպանական օրակարգ ՄԱԿ-ի կլիմայի փոփոխության շրջանակային կոնվենցիա և Կենսաբազմազանության կոնվենցիա Անապատացման դեմ պայքարի ՄԱԿ-ի	4.1 Կենսաքայքայվող բուսական թափոնների ուղղակի օգտագործումը որպես կենդանիների կեր	Կ	Կենդանիների կերերում օգտագործվող բույսերի թափոնների տոկոսն առաջացած բույսերի թափոնների ընդհանուր քանակից Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատում՝ որպես գյուղատնտեսությունից ջերմոցային գազերի ընդհանուր արտանետումների տոկոս
	4.2 Պարարտանյութերի և հողի բարելավիչների արտադրություն կենսաքայքայվող թափոններից՝	Կ	Վերամշակված կենսաքայքայվող թափոնների տոկոսը գոյացած ընդհանուր կենսաքայքայվող

կոնվենցիա ՄԱԿ-ի «Վտանգավոր թափոնների անդրսահմանային փոխադրման և դրանց հեռացման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու մասին» Բազելյան կոնվենցիա	ուղղակիորեն կոմպոստացման, որդակոմպոստացման և մանրէակենսաբանական մեթոդներով		թափոններից Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատում՝ որպես կենսաքայքայվող թափոններից արտանետվող ընդհանուր ջերմոցային գազերի տոկոս
	4.3 Թրթուրների, որդերի կամ այլ բազմացվող օրգանիզմների արտադրություն (կենդանիների կերակրման համար) կենսաքայքայվող թափոնների կոմպոստացման միջոցով	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորի որոշմամբ
	4.4 Պարարտանյութերի արտադրություն (և հողի այլ բարելավիչների կենսաքայքայվող թափոնների անաերոբ մարսողության (քայքայման) միջոցով	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	4.5 Պարարտանյութերի (և հողի	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների

	բարելավման այլ միջոցների) արտադրություն՝ կենսաքայքայվող թափոնների անաերոբ մարսողության արդյունքում առաջացած ֆերմենտացված օրգանական նստվածքի մշակման միջոցով		որոշմամբ
	4.6 Կեղտաջրերից և այլ օրգանական թափոնների հոսքերից ազոտի վերականգնում միկրոօրգանիզմների միջոցով ազոտը գազի վերածելու նպատակով	Կ	Վերականգնված ազոտ գազի կիրառելիությունը կախված է գազի հոսքի մաքրությունից և բաղադրությունից: Ազոտի վերականգնման տեխնոլոգիաների նախագծումը պետք է համապատասխանի որակի խիստ չափանիշներին՝ հարմարեցված ենթադրվող կիրառություններին, տեղական իրավական պահանջներին և բնապահպանական մոտեցումներին, որոնք կանխորոշիչ գործոններ են վերականգնված ազոտ գազի

			ընդունելի օգտագործումը որոշելու համար
	4.7 Ազոտ թաղանթային ֆիլտրացման տեխնոլոգիայի կիրառում, որը կարող է ազոտի միացությունները առանձնացնել կեղտաջրերից և այլ օրգանական թափոնների հոսքերից Առանձնացված ազոտային միացություններն այնուհետև կարող են վերամշակվել՝ դառնալով պարարտանյութ կամ այլ արժեքավոր արտադրանք	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	4.8 Ջրիմուռների մշակում. ջրիմուռները կարելի է աճեցնել կեղտաջրերում կամ սննդանյութերով հարուստ կեղտաջրերի հոսքերում և հավաքել սննդանյութերը	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	վերականգնելու նպատակով, ինչպիսիք են ազոտը և ֆոսֆորը Հավաքված ջրիմուռները կարող են օգտագործվել որպես պարարտանյութ, կենդանիների կեր կամ որպես հումք կենսավառելիքի կամ այլ արտադրանքների համար		
	4.9 Ստրուվիտի (հանքային միացություն, որը պարունակում է ազոտ, ֆոսֆոր և մագնեզիում՝ ամոնիումի մագնեզիում ֆոսֆատի տեսքով) արդյունահանումը կեղտաջրից քիմիական նստեցման կամ բյուրեղացման մեթոդների կիրառմամբ և որպես դանդաղ քայքայման պարարտանյութ, որը պարունակում է ազոտ, ֆոսֆոր և մագնեզիում	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	4.10 Միզանյութի տարանջատում՝ միզանյութը մյուս կեղտաջրային հոսքերից առանձնացնելու միջոցով, ինչը թույլ է տալիս հավաքել և վերամշակել ազոտը, ֆոսֆորը, կալիումը և այլ սննդանյութեր՝ դարձնելով այն արժեքավոր պարարտանյութ	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	4.11 Հիդրոջերմային մշակում բարձր ճնշման, բարձր ջերմաստիճանի գործընթացների միջոցով, որոնք օրգանական թափոնները վերածում են սննդանյութերով հարուստ հեղուկների կամ պինդ պարարտանյութերի	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	4.12 Կենսատեխնոլոգիայի հետազոտություն և փորձարարական զարգացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
5. Թափոններից էներգիայի	5.1 Կենսագազի արտադրություն	Կ	Ընդհանուր կենսաքայքայվող աղբից

վերականգնում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.1, 5.4, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 11, 12, 13, 15 Փարիզյան համաձայնագիր «Վտանգավոր թափոնների անդրսահմանային փոխադրման և դրանց հեռացման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու մասին» Բազելյան կոնվենցիա Կլիմայի փոփոխության մասին ՄԱԿ-ի շրջանակային կոնվենցիա	կենսաքայքայվող թափոնների անաերոբ մարսողության (քայքայման) միջոցով		վերամշակված կենսաքայքայվող աղբի տոկոսը Ջերմոցային գազերի արտանետումների նվազեցումը՝ որպես կենսաքայքայվող աղբից ընդհանուր ջերմոցային գազերի արտանետումների տոկոս Բնական գազի ազգային սպառման մեջ արտադրված կենսագազի մասնաբաժինը (տոկոս)
	5.2 Պինդ կենսավառելիքի (գրանուլների բրիկետներ) արտադրություն՝ խտացման միջոցով	Կ	Ընդհանուր կենսաքայքայվող աղբից վերամշակված կենսաքայքայվող աղբի տոկոսը Ջերմոցային գազերի արտանետումների նվազեցումը՝ որպես կենսաքայքայվող աղբից ընդհանուր ջերմոցային գազերի արտանետումների տոկոսը

	5.3 Ֆերմենտացման միջոցով կենսաէթանոլի արտադրություն	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.4 Բիոդիզելի արտադրություն տրանսէսթերացման միջոցով	Կ	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.5 Կենսածխի, կենսայուղի և սինթեզ գազի արտադրություն պիրոլիզի միջոցով	Ա	Ընդհանուր առաջացող աղբից վերամշակված աղբի տոկոսը Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատումը՝ որպես թափոններից ընդհանուր ջերմոցային գազերի արտանետումների տոկոսը
	5.6 Կենսայուղի արտադրություն հեղուկացման միջոցով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.7 Սինթեզ գազի արտադրություն գազիֆիկացման միջոցով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	5.8 Ջրածնի արտադրություն կենսաբանական մեթոդով, որը կոչվում է մութ խմորում	Կ	Ընդհանուր առաջացող աղբից վերամշակված աղբի տոկոսը
	5.9 Ջերմության և	Ա	Ընդհանուր առաջացող աղբից

	էլեկտրաէներգիայի համատեղ արտադրություն մնացորդային (ոչ վերամշակելի) քաղաքային կոշտ թափոնների այրման միջոցով		վերամշակված աղբի տոկոսը Արտադրված էներգիայի մասնաբաժինը (տոկոսներով) ազգային էներգիայի սպառման մեջ Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատումը՝ որպես թափոններից ընդհանուր ջերմոցային գազերի արտանետումների տոկոսը
	5.10 Աղբավայրի գազի հավաքում և օգտագործում	Ա	Բնական գազի սպառման մեջ արտադրված կենսագազի մասնաբաժինը (տոկոս) Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատումը՝ որպես թափոններից ջերմոցային գազերի ընդհանուր արտանետումների տոկոսը
	5.11 Կենսատեխնոլոգիայի	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	հետազոտություն և փորձարարական զարգացում		
6. Թափոնների վերջնական օգտագործում (ցամաքային և այլ) Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.5 ԿԶՆ՝ 12	6.1 Արդյունաբերական թափոնների թաղում (սանիտարական աղբավայր)	Ա	Չթաղված արդյունաբերական թափոնների տոկոսը առաջացող արդյունաբերական թափոնների ընդհանուր ծավալում
	6.2 Քաղաքային թափոնների թաղում (սանիտարական աղբավայր)	Ա	Չթաղված քաղաքային թափոնների տոկոսն առաջացող քաղաքային թափոնների ընդհանուր ծավալում
	6.3 Այրում առանց էներգիայի վերականգնման (օրինակ՝ բժշկական և այլ վտանգավոր թափոնների այրում, որոնք ենթակա են կամ հարմար են այրման համար)	Ա	Առաջացող ընդհանուր թափոններից մշակված թափոնների տոկոսը
7. Թափոնների հավաքում, տեսակավորում և վերամշակում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.5 ԿԶՆ՝ 12	7.1 Աղբյուրում տեսակավորված թափոնների հավաքում	Կ	Աղբավայրից հեռացված թափոնների տոկոսն առաջացող ընդհանուր թափոնների ծավալում
	7.2 Երկրորդային տեսակավորում տեղում (գործարանային	Կ	Համապատասխան գործողության ծախսարդյունավետություն

	տեսակավորում)		Աղբավայրից հեռացված թափոնների տոկոսն առաջացող ընդհանուր թափոնների ծավալում
	7.3 Թափոնների հավաքում հավաքման կետերում (հասարակական-կենցաղային օբյեկտներ և այլն)	Կ	Համապատասխան գործողության ծախսարդյունավետություն Աղբավայրից հեռացված թափոնների տոկոսն առաջացող ընդհանուր թափոնների ծավալում
	7.4 Թափոնների հավաքում հետգնման կենտրոններում (դեպոզիտային-փոխհատուցման համակարգեր, վերադարձնող ավտոմատ մեքենաներ, արտադրողների սպասարկման կենտրոններ և այլն)	Կ	Համապատասխան գործողության ծախսարդյունավետություն Աղբավայրից հեռացված թափոնների տոկոսն առաջացող ընդհանուր թափոնների ծավալում
	7.5 Չտեսակավորված խառը քաղաքային կոշտ թափոնների հավաքում	Ա	Առաջացող ընդհանուր քաղաքային կոշտ թափոններից հավաքվող չտեսակավորված խառը տիպի քաղաքային կոշտ թափոնների մասնաբաժինը (տոկոս)

			Քաղաքային կոշտ թափոնների հավաքման ծառայություններին հասանելիություն ունեցող մարդկանց տոկոսը
	7.6 Հատուկ թափոնների հոսքերի համար արտադրողի ընդլայնված պատասխանատվության համակարգի ներդրման աշխատանքների իրականացում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	7.7 Թափոնների կառավարման և վերամշակման գործընթացներին հետևելու թվային համակարգ	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	7.8 Թվային հարթակներ	Ն	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

Հանքարդյունաբերություն			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման**	**Տեխնիկական համապատասխանության**

ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)		տեսակ	չափանիշներ
1. Էներգախնայողությունը հանքարդյունաբերության մեջ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1 ԿԶՆ՝ 7	1.1 Սարքավորումների արդյունավետության օպտիմալացում՝ կանոնավոր սպասարկման, տեխնոլոգիական բարելավումների և կատարողականի մշտադիտարկման միջոցով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.2 Գործառնական արդյունավետությունը բարելավելու համար գործընթացների ավտոմատացման իրականացում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	1.3 Օբյեկտների ենթակառուցվածքի օպտիմալացում արդյունավետությունը բարելավելու համար՝	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	իրականացնելով ռազմավարական բարելավումներ և կիրառելով առաջադեմ տեխնոլոգիաներ		
	1.4 Տրանսպորտի արդյունավետության բարելավում՝ մաքուր վառելիքների և վառելիքախնայող տեխնոլոգիաների կիրառմամբ	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
2. Օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով հանքավայրի շահագործում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1 ԿԶՆ՝ 7	2.1 Հանքի փակման ծրագրի մշակում և իրականացում, որը ներառում է շրջակա միջավայրի վերականգնումը, համայնքների ներգրավումը և հանքարդյունաբերական գործունեությունից հետո կայուն հողօգտագործումը, հանքարդյունաբերական գործառնությունների պատասխանատու և	Ն	Տեղանքին բնորոշ բուսականության վերականգնում. խախտված հողերի տոկոսը, որոնք ենթակա են վերականգնման՝ տեղանքին բնորոշ բուսատեսակների կիրառմամբ Խաթարված ջրային հոսքերի վերականգնում և որակի վերահսկողություն Հողի բերրի շերտի պահպանում.

	արդյունավետ փակումը		բուսականության ռեգեներացիայի համար պահպանված և փոխարինված բերրի շերտի տոկոսը Ռելիեֆի վերականգնում Վերականգնված մակերեսի տոկոսը՝ կայուն և բնական տեսք ունեցող ռելիեֆ ստանալու համար Փակման հիմնադրամի ֆինանսական ապահովվածություն
	2.2 Համայնքի ներգրավվածության գործողությունների ծրագիր՝ բովանդակալից մասնակցություն, համագործակցություն և հաղորդակցություն ապահովելու տեղի բնակիչների հետ, որպեսզի նրանց տեսակետներն ու	Ն	Հասանելիություն. համայնքի ներկայացուցիչների ներգրավմամբ ղեկավարության հետ հանդիպումների տարեկան հաճախականություն Համայնքի ղեկավարության և անդամների հետ հանդիպումների քանակը

	կարիքները ներառվեն որոշումների կայացման գործընթացներում		Թափանցիկություն. պարբերաբար հրապարակված տեղեկատվություն որոշումների կայացման գործընթացի, աշխատանքային ժամանակացույցի և համայնքի կարծիքները հաշվի առնելու մասին Թարմացումներ և հետադարձ կապի ապահովում՝ համայնքի կարծիքներին ու մտահոգություններին արձագանքելու համար Հետադարձ կապի ապահովման մեխանիզմներ. ավագանու անդամների համար հետադարձ կապ ապահովելու նպատակով հստակ մշակված ուղիների սահմանում

			փոխազդեցության ողջ գործընթացում Ավազանու անդամների հետ փաստացի ու նախատեսված հանդիպումների և փոխգործակցության քանակը նախագծի ողջ ընթացքում
	2.3 Աշխատողների անվտանգության առաջնահերթ ապահովում՝ անվտանգության խիստ գործելակարգերը ներդնելու և հետևելու միջոցով, շարունակական ուսուցման, աշխատավայրում իրազեկման և պատասխանատվության մշակույթի ապահովման միջոցով	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.4 Համայնքների անվտանգության ապահովում՝ միջոցառումների, արտակարգ իրավիճակներին արձագանքման	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	պլանների և հաղորդակցության բաց ուղիների ակտիվ իրականացման միջոցով		
	2.5 Պատասխանատու կերպով երրորդ կողմի (կապալառուների) ներգրավում՝ պոտենցիալ գործընկերների՝ պահանջներին համապատասխանության մանրամասն ուսումնասիրություն իրականացնելու միջոցով, մշտադիտարկելով էթիկայի նորմերին համապատասխանությունը և առաջնահերթ համարելով թափանցիկությունն ու հաշվետվողականությունը կապալառուների ներգրավման ողջ ընթացքում	Ն	Մատակարարի վարքագծի կանոնագիրք. մատակարարի համապարփակ վարքագծի կանոնների առկայություն և դրան համապատասխանության ապահովում, որտեղ շեշտվում են բիզնես էթիկայի պրակտիկաները Երրորդ կողմից ստուգումներ (աուդիտ)՝ պարբերական (տարեկան) ստուգումներ՝ մատակարարման ողջ շղթայում մատակարարի կողմից էթիկայի պրակտիկաները գնահատելու և ստուգելու (վերիֆիկացնելու) համար Բնապահպանական

			ստանդարտներ. մատակարարների կողմից մատակարարման և արտադրության իրենց գործընթացներում բնապահպանական կայուն պրակտիկաներին համապատասխանության ապահովում և առաջնորդություն Էկոլոգիապես մաքուր նյութեր. էկոլոգիապես մաքուր և կենսաքայքայվող նյութեր և ռեսուրսներ օգտագործելու մեծ նախապատվություն մատակարարման շղթայում Գնումների թափանցիկ գործընթացներ. գնումների խոշոր գործընթացների, այդ թվում նաև մատակարարի ընտրության, գնագոյացման և

			պայմանագրի պայմանների մասին տարեկան հրապարակված զեկույցներ Թվայնացում. գնումների հետ կապված փաստաթղթերի և գործընթացների վերաբերյալ գնումների մասին տեղեկատվության տոկոսը (դրամական արտահայտությամբ), որը հասանելի է և թարմացվում է ընկերության կայքէջում
	2.6 Տեղական և ազգային աղբյուրներից վաճառողների, մատակարարների ավելացում	Ն	Կոլեկտիվ գնումներ. գնումների տոկոսը (դրամական արտահայտությամբ), որը կատարվում է մոտակա համայնքների մատակարարներից և կոլեկտիվ գնումների գործընթացի միջոցով (որոշումների համատեղ կայացում)

			Պահանջարկի մասին տեղեկատվություն. պարբերաբար հրապարակվող և թարմացվող տեղեկատվություն հանքարդյունաբերական ընկերություններից պահանջարկ ունեցող կետերի վերաբերյալ՝ տեղական բիզնեսների մասին իրազեկվածությունը բարձրացնելու և տեղական բիզնեսներում ներդրումները խթանելու համար
3. Հանքարդյունաբերական թափոնների կառավարում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 5.5 ԿԶՆ՝ 12	3.1 Ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման գործընթացների բարելավում	Ն	Հանքարդյունաբերողների կողմից լիազոր մարմնին ներկայացվող հանքարդյունաբերական թափոնների կառավարման պլանը պետք է պարունակի հետևյալ բաղադրիչները. Թափոնների բնութագրում և դասակարգում. թափոների բնութագրման համապարփակ համակարգ, որը

			պետք է հրապարակված լինի ընկերության կայքում և թարմացվի առնվազն տարին մեկ անգամ Փաստաթուղթը պետք է մանրամասն բնութագրի տարբեր տեսակի հանքային թափոնները, դրանց կազմը, հնարավոր վտանգները և կառավարման համապատասխան եղանակները բացահայտելու նպատակով Հանքային թափոնների դասակարգման համակարգի կիրառում՝ Միջազգային հանքարդյունաբերության և մետաղների խորհրդի կրիտիկական վերահսկման կառավարման և ռիսկերի վրա հիմնված դասակարգման համակարգերի համաձայն

			Թափոնների նվազեցում և կրճատում. Մշակված և հրապարակված գործողությունների ծրագիր՝ թափոնների առաջացումը սկզբնաղբյուրում նվազեցնելու միջոցառումների իրականացման վերաբերյալ՝ տեխնոլոգիական գործընթացների օպտիմալացման և արդյունավետության բարձրացման միջոցով Պայմանագրերի կնքում գործունեության ընթացքում առաջացող առավել մեծածավալ և (կամ) բարձրարժեք թափոնների վերամշակման և վերօգտագործման համար կամ կազմակերպության ուժերով, կամ այնպիսի տեղական արդյունաբերությունում, որոնք ի

			վիճակի են դրանք անվտանգ կերպով վերամշակել և (կամ) վերօգտագործել Պահեստավորում և մեկուսացում. թափոնների պահեստավորման համար նախատեսված համաձայն Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի ստանդարտների ապահով և նախագծված կառույցների ստեղծում՝ թափոնների և դրանցից առաջացող վտանգավոր նյութերի արտահոսքը կանխելու նպատակով Անթափանց ծածկութային համակարգերի կիրառում՝ հողաջրերի աղտոտման վտանգը նվազեցնելու կամ բացառելու համար

			Մշտադիտարկում և վերահսկողություն. Իրական ժամանակում գործող համակարգչային մշտադիտարկման համակարգի ներդնում՝ հանքային թափոնների պահեստավորման կառույցների տեխնիկական վիճակի փոփոխությունների վերահսկման և հնարավոր խնդիրների շուտ հայտնաբերման նպատակով Երրորդ (անկախ) կողմից պոչամբարների և այլ պատվարների կայունության պարբերական ստուգումներ՝ համաձայն Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի ստանդարտների՝ կայունության խախտման, էրոզիայի կամ արտահոսքի նշանների հայտնաբերման համար

			Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածություն և արձագանք. Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածության ծրագրի մշակում՝ ըստ Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի բյուլետենների Վերապատրաստման ծրագրի մշակում՝ նախատեսված թե՛ հանքարդյունաբերող ընկերության անձնակազմի, թե՛ մոտակա համայնքների բնակիչների համար՝ արտակարգ իրավիճակներում արձագանքման ընթացակարգերի վերաբերյալ՝ ապահովելու արագ և արդյունավետ արձագանք անսպասելի իրադարձություններին Ռիսկերի գնահատում և

			կառավարում. Ռիսկերի բացահայտում՝ մանրակրկիտ ռիսկերի գնահատման իրականացում՝ հանքային թափոնների հետ կապված բոլոր հնարավոր վտանգները պարզելու նպատակով Ռիսկերի մեղմացման ռազմավարություններ՝ արդյունավետ միջոցառումների մշակում և ներդնում՝ հայտնաբերված ռիսկերի իրականացման հավանականությունն ու ազդեցությունը նվազեցնելու համար Բոլոր միջոցառումները պետք է իրականացվեն Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան օրենսգրքի և ՀՀ

			կառավարության 2023թ. մայիսի 11-ի N 730-Լ որոշման պահանջներին համապատասխան
	3.2 Պոչանքների կառավարման համակարգ՝ չոր դարսակույտերով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	3.3 Մածուցիկ (պաստա) պոչանքների կառավարում Այս մեթոդը ներառում է պոչերի խտացում մինչև պաստայի նման մածուցիկության՝ նվազեցնելով ջրի պարունակությունը, ինչը բարելավում է պոչերի կայունությունը, նվազեցնում է արտահոսքի և արտահեղման ռիսկերը, ինչպես նաև նվազեցնում է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	3.4 Պոչանքների տեղադրումը ընդերքօգտագործման	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	հետևանքով առաջացած մշակված հանքային տարածություններում		
	3.5 Հանքի դատարկ ապարների հեռացում Այս գործընթացը ներառում է դատարկ ապարների պատշաճ տեղափոխումը, ամբարումը և կառավարումը ստորգետնյա հանքահորերում՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը նվազեցնելու նպատակով	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	3.6 Կենսառեակտորի տեխնոլոգիաների կիրառում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	3.7 Թափոնների կառավարման կատարողականի կանոնավոր մշտադիտարկման և հաշվետվողականության համակարգի ներդնում՝ կանոնավոր կերպով	Ն	Մշտադիտարկման և տեսահսկման որակը

	գնահատելու համար թափոնների կառավարման կատարողականը, ապահովելով հաշվետվողականությունը՝ բարելավման ոլորտները որոշելու և թափոնների կայուն կառավարման թափանցիկ մոտեցումը խթանելու նպատակով		
	3.8 Հանքարդյունաբերական գործառնությունների համար անվադողերի վերօգտագործման և վերամշակման ծրագրի մշակում մեծ անվադողերի և բեռնատարների համար՝ կենտրոնանալով անվադողերի օգտագործման նշանակությունը փոխելու և վերամշակելու կայուն պրակտիկաների վրա, նվազեցնելով շրջակա միջավայրի վրա ունեցած	Ա	Հավաքման ենթակառուցվածք. Հանքարդյունաբերության ոլորտում օգտագործվող շարժակազմի և փոքր մեքենաների օգտագործված անվադողերի հավաքման համակարգի նախագծում և կառուցում Վերափոխված անվադողերի %՝ առնվազն 50% Տարանջատում և տեսակավորում.

	ազդեցությունը և խթանելով ռեսուրսների արդյունավետությունը		Մշակվել է անվաղողերի տարանջատման գործընթաց՝ ելնելով դրանց վիճակից (վերականգնման կամ վերաօգտագործման հնարավորությամբ) Ներդրվել է տեսակավորման համակարգ բազմակի օգտագործման անվադողերի վերամշակման համար նախատեսված անվադողերից առանձնացնելու համար Անվադողերի տարանջատման համար մշակված գործընթաց՝ դրանց վիճակից ելնելով
	3.9 Շարժիչային յուղերի վերամշակման ծրագրի իրականացում հանքարդյունաբերական	Կ	Օգտագործված շարժիչային յուղը թափոնների էական տարատեսակ է հանքարդյունաբերության գործառնությունների արդյունքում, և

	գործունեության շրջանակներում՝ պատասխանատու կերպով կառավարելու օգտագործված շարժիչային յուղը		այն կարող է վերամշակվել և ունի պատասխանատու օգտագործման տարբեր ոլորտներ Հավաքման ենթակառուցվածք. Շարժիչային յուղերի հավաքման համար համակարգի նախագծում և կառուցում Օգտագործված յուղերի հավաքման %, որը պետք է գրեթե հավասար լինի գնված յուղին Վաճառքի ուղիներ. Օգտագործված յուղի վաճառքի պայմանագրերի կնքում մասնագիտացված և հավաստագրված ընկերությունների հետ ASTM D6984. Այս ստանդարտը

			ուղեցույցներ է տրամադրում հանքարդյունաբերությունում առաջացած քսայուղերի հավաքման, պահպանման և փոխադրման համար
4. Ջրային ռեսուրսների կայունությունը հանքարդյունաբերության մեջ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1, 5.4, 5.5 ԿԶՆ՝ 6, 12	4.1 Ջրային ռեսուրսների կառավարման կայուն պլանի մշակում՝ ներառելով ելակետային տվյալների վերլուծությունը և գլոբալ տաքացման հնարավոր ազդեցությունների դիտարկումը՝ հանքարդյունաբերական ընկերություններում ջրային ռեսուրսների մշտադիտարկման, պահպանման և ճկուն մոտեցումների ձևավորման համար, ապահովելով կլիմայի փոփոխության նկատմամբ կայունությունը և նվազագույնի հասցնելով շրջակա միջավայրի	Ն	Ջրային ռեսուրսների կառավարում Միջոցառումների իրականացում՝ ջրօգտագործումը կառավարելու և ջրաղբյուրների աղտոտումը կանխելու համար Մոտակա ջրի հոսքերի պարբերական համեմատական վերլուծություն՝ ելակետային տվյալների համեմատ քանակը և որակը որոշելու համար Երրորդ կողմի մշտադիտարկման ծրագրի ներդնում՝ ջրի որակական և քանակական ցուցանիշների

	վրա ազդեցությունները		վերահսկման և կառավարման համար Վերամշակման փակ համակարգերի կիրառում՝ առանց ջրի արտահոսքի և 100% վերաշրջանառությամբ
	4.2 Անկախ երրորդ կողմի միջոցով ֆիզիկական, քիմիական և կենսաբանական չափորոշիչների պարբերական մշտադիտարկման միջոցով ջրի որակի կանոնավոր մշտադիտարկման գործընթացի ձևավորում Ջրի արդյունավետ մաքրման գործընթացների կիրառում, այդ թվում՝ կոագուլյացիա, ֆիլտրացիա և ախտահանում՝ անվտանգ և կայուն ջրամատակարարում	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	ապահովելու համար		
	4.3 Առավելագույնի հասցնել ջրի խնայողությունը՝ իրականացնելով թարմ (բնությունից վերցված) ջրի օգտագործումը նվազեցնելու, վերամշակումը խրախուսելու և ջրի խնայողության տեխնոլոգիաներում ներդրումներ կատարելու գործողություններ	Կ	Օգտագործելով փակ ցիկլով մշակման համակարգեր՝ առանց ջրի արտահոսքի և 100% լիարժեք վերաշրջանառությամբ Խտացված պոչանքի %-ը
	4.4 Կայունության բարելավում՝ ջրի մասին արդյունավետ հաշվետվողականության մեխանիզմների միջոցով Թափանցիկ և համապարփակ հաշվետվողականության գործելակարգերի ներդնում ջրօգտագործումը, որակը և խնայողության ջանքերը	Ն	Հանքարդյունաբերական գործունեության ընթացքում ջրօգտագործման հաշվետվողականությունը պահանջում է համապարփակ մոտեցում, ներառյալ համապատասխան չափորոշիչների և ցուցանիշների հստակեցում, ճշգրիտ և հավաստի տվյալների հավաքագրում, ինչպես նաև

	մշտադիտարկելու համար Կատարողականի հիմնական ցուցանիշների իրականացում՝ կայունության նպատակներին և գրանցված առաջընթացին կանոնավոր կերպով հետևելու համար		հաշվետվությունների ձևավորում և հրապարակում՝ թափանցիկ և հետևողական ձևով Ջրօգտագործման հաշվետվողականությունը պետք է ներառի հետևյալ բաղադրիչները. Ջրօգտագործում. Քանակական հաշվարկ և հաշվետվություն՝ տարբեր նպատակներով արդյունահանված կամ վերցված ջրի ընդհանուր ծավալի վերաբերյալ: Անհրաժեշտ է տարբերակել թարմ (բնությունից վերցրած) և վերօգտագործվող (շրջանառու) ջրի աղբյուրները Ջրի որակ. Կատարել պարբերական ջրի որակի գնահատում անկախ երրորդ կողմի

			կողմից՝ վերահսկելով այնպիսի ցուցանիշներ, ինչպիսիք են pH-ը, պղտորությունը, լուծված թթվածինը և աղտոտիչների կոնցենտրացիաները: Պետք է առանձնացնել և հրապարակել ջրի որակի ստանդարտներից և կարգավորող սահմաններից եղած շեղումները Աղբյուրների պաշտպանություն. Հստակեցնել և հաշվետու լինել օգտագործվող ջրային աղբյուրների մասին՝ ներառյալ մակերեսային ջրային մարմինները, ստորգետնյա ջրերը և վերօգտագործվող (շրջանառու) ջուրը: Կիրառել միջոցառումներ՝ այդ աղբյուրները աղտոտումից պաշտպանելու համար Արդյունավետության

			միջոցառումներ. Հաշվետու լինել ջրի օգտագործման արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների մասին՝ ընդգծելով ներդրված տեխնոլոգիաները կամ լավագույն գործելակերպերը Արդյունաբերական գործունեության արդյունքում ստացված կեղտաջրերի արտահոսքի կառավարում. Հաշվետու լինել արդյունաբերական գործունեության արդյունքում առաջացած կեղտաջրերի արտահոսքի որակի և քանակի մասին: Նշել դրանց մաքրման գործընթացները և դրանց համապատասխանությունը կամ անհամապատասխանությունը արտահոսքի չափանիշներին

			Ջրի պահպանման միջոցառումներ. Ներկայացնել ջրի խնայողության ծրագրերն ու նախաձեռնությունները: Հաշվետու լինել դրանց արդյունքների և ազդեցության վերաբերյալ Կլիմայական կայունություն. Գնահատել և հաշվետու լինել ընկերության ջրային ռեսուրսների վրա կլիմայի փոփոխության ազդեցության մասին: Ներկայացնել հարմարվողականության միջոցառումների ծրագիր, որը նպատակ ունի բարձրացնելու ջրային ռեսուրսների կայունությունը Ջրային ռիսկերի գնահատում. Իրականացնել ջրային ռիսկերի գնահատում՝ պարզելու ջրամատակարարման և ջրի որակի

			վրա ազդեցություն ունեցող հնարավոր վտանգները: Մշակել այդ ռիսկերի մեղմացման ռազմավարություններ և հաշվետու լինել դրանց իրականացման վերաբերյալ Ջրի մշտադիտարկման ծրագրեր. Ստեղծել և հաշվետու լինել ջրի մշտադիտարկման ծրագրերի մասին՝ ժամանակի ընթացքում ջրի որակի և քանակի փոփոխությունների դինամիկային հետևելու նպատակով: Ներկայացնել դիտարկված միտումները և օրինաչափությունները
5. Գործառնական արդյունավետությունը հանքարդյունաբերության ոլորտում	5.1 Իրականացնել գործընթացի ավտոմատացում և հանքարդյունաբերական ինքնավար տեխնոլոգիաներ՝	Ն	Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Հեռահաղորդակցության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և թվայնացման ենթակառուցվածք»

Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1 ԿԶՆ՝ 9, 12	գործառնական արդյունավետությունը բարելավելու, ռեսուրսների օգտագործումն օպտիմալացնելու և նորարարությունը խթանելու նպատակով Ինտեգրել խելացի համակարգերը, առաջնահերթություն տալ անվտանգ գործելակարգերին և ապահովել աշխատակիցների համապարփակ ուսուցումը		ուղղությունը
	5.2 Կանխատեսելի սպասարկման տեխնոլոգիաների ներդնում՝ խնդիրները նախապես կանխատեսելու համար, մինչ դրանք տեղի կունենան, օպտիմալացնելով սարքավորումների կենսացիկլը և նվազագույնի հասցնելով	Ն	Կանխատեսելի սպասարկման որակ Սարքավորումների սպասարկման կառավարման համակարգ (ՍՊԿՀ). ՍՊԿՀ ինտեգրում. Աշխատանքային հոսքերի անխափան ինտեգրում՝ համակարգչայնացված սպասարկման կառավարման

	պարապուրդի ժամանակը տվյալների հիման վրա սպասարկման կառավարման համակարգչային համակարգերի միջոցով		համակարգի հետ Պատվերների գեներացում. Աշխատանքային պատվերների (սարքավորումների վերականգնման) ավտոմատ ձևավորման վերահսկում՝ կանխատեսիչ վերլուծության հիման վրա Սարքավորումների առողջության հիմնարար ցուցանիշների պահպանում. Ընդհանուր սարքավորումների արդյունավետություն Սարքավորումների առողջության հիմնական ցուցանիշի մշտադիտարկում Ընդհանուր սարքավորումների

			արդյունավետություն (սարքավորումների առողջության հիմնական ցուցանիշի մշտադիտարկում Սարքավորման առողջության ցուցանիշ. Մշակել և հետևել սարքավորման առողջության ցուցանիշին՝ հիմնված տարբեր չափորոշիչների վրա Իրականացնել սարքավորումների հուսալիության ցուցանիշների հաշվառում Վթարների միջև ժամանակահատված. Հետևել վթարների միջև ժամանակահատվածին որպես սարքավորումների հուսալիության չափորոշիչ

			Վերանորոգման միջին ժամանակ. Հետևել վերանորոգման միջին ժամանակին՝ սպասարկման արդյունավետությունը գնահատելու համար Վերլուծել ծախսարդյունավետությունը. Ծախսերի կրճատում. Գնահատել կանխատեսիչ սպասարկման ծախսարդյունավետությունը՝ համեմատած արձագանքող կամ պլանային մոտեցումների հետ Ներդրումների վերադարձ. Չափել կանխատեսիչ սպասարկման տեխնոլոգիաներում կատարված ներդրումների վերադարձը
	5.3 Տվյալների վրա հիմնված	Ն	Տվյալների որակը և տվյալների

	ռազմավարությունների իրականացում միտումները որոշելու և բիզնեսի ռազմավարական պլանավորման համար տեղեկատվություն տրամադրելու համար Առաջադեմ վերլուծական գործիքների կիրառում տարբեր տեղեկատվական բազաներից արժեքավոր տեղեկատվություն ստանալու համար Տվյալների վերլուծության հստակ նպատակների սահմանում ընդգծելով հիմնական կատարողականի ցուցանիշները հաջողությունը չափելու համար		վերլուծությունը տեղեկացված որոշումների ընդունման համար Տվյալների որակ. Ճշգրտություն. մշտադիտարկել տվյալների աղբյուրների ճշգրտությունը և ապահովել տվյալների որակի մասով ստանդարտներին համապատասխանությունը Լրացվածություն. գնահատել տվյալների ամբողջականությունը տեղեկատվության բացերը բացառելու համար Համապատասխանություն. ապահովել տվյալների ձևաչափերի և սահմանումների համապատասխանությունն ամբողջ կազմակերպությունում

			Տվյալների կառավարում. քաղաքականության համապատասխանում. վերահսկել տվյալների կառավարման քաղաքականության և ընթացակարգերի համապատասխանությունը Տվյալների պատասխանատվություն. հայտարարել և հստակեցնել տվյալների սեփականության դերերն ու պարտականությունները Մասշտաբելիություն. ապահովել վերլուծական ենթակառուցվածքի ընդլայնման կարողությունը մեծացող տվյալների ծավալների համար Արտադրողականություն.

			մշտադիտարկել վերլուծական գործիքների և հարթակների արտադրողականությունը Ընդլայնված վերլուծություն. կանխատեսիչ վերլուծություն. վերահսկել կանխատեսիչ մոդելների ճշգրտությունն ու արդյունավետությունը Նշանակող վերլուծություն. գնահատել նշանակող վերլուծության ազդեցությունը որոշումների կայացման վրա Որոշումների ազդեցության գնահատում. բիզնեսի ազդեցություն. չափել տվյալահեն որոշումների ազդեցությունը հիմնական արտադրողականության

			ցուցանիշների վրա Որոշումների ժամանակին կայացում. գնահատել տվյալահեն որոշումների կայացման արագությունը
	5.4 Մատակարարման շղթայի օպտիմալացում տվյալների վերլուծության կիրառմամբ՝ պահանջարկի օրինաչափությունները, պաշարների կառավարման օպտիմալացման և խնայողության հնարավորությունները բացահայտելու համար Այնպիսի տեխնոլոգիաների, ինչպիսիք են իրական ռեժիմում հետագծելիությունը և ավտոմատացումը,	Ն	Մատակարարման շղթայի օպտիմալացման համար տվյալների վերլուծության որակի գնահատումը ներառում է հետևյալ բաղադրիչները. Տեսանելիություն իրական ժամանակում. ամբողջական տեսանելիություն. վերահսկել և հետևել ապրանքների շարժը մատակարարման ամբողջ շղթայում՝ իրական ժամանակում Տվյալների ճշգրտություն. ապահովել ճշգրտություն պահեստների

	ներդնում տեսանելիության բարձրացման և մատակարարումների ժամկետների կրճատման նպատակով Տեղեկացված միջոցառումների նախաձեռնում՝ մատակարարումների անընդհատ գնահատման և բարելավման նպատակով՝ շուկայական առավելագույն արդյունավետության և դինամիկ պայմանների հարմարվողականության հասնելու համար		մնացորդների, պատվերների կարգավիճակի և առաքումների վերաբերյալ իրական ժամանակում Կանխատեսիչ վերլուծություն. պահանջարկի կանխատեսում. գնահատել պահեստային պաշարների օպտիմալացման համար կիրառվող պահանջարկի կանխատեսման մոդելների ճշգրտությունը Ռիսկերի կանխատեսում. վերահսկել մատակարարման շղթայի ռիսկերի հայտնաբերման և մեղմացման արդյունավետությունը կանխատեսիչ վերլուծության միջոցով Պահեստային պաշարների օպտիմալացում.

			պաշարների մակարդակներ. վերահսկել պահեստային պաշարները՝ ավելորդ կամ անբավարար պաշարներից խուսափելու նպատակով Պատվերների կատարում. գնահատել պատվերների կատարման արդյունավետությունը տվյալահեն պատկերացումների հիման վրա Երթուղիների օպտիմալացում. վերլուծել փոխադրումների համար օգտագործվող երթուղիների օպտիմալացման ալգորիթմների արդյունավետությունը Առաքման ժամանակի ճշգրտություն. վերահսկել կանխատեսված և փաստացի առաքման

			ժամանակների համապատասխանությունը Պատվերների կառավարում. պատվերի մշակման ժամանակ. վերահսկել պատվերների մշակման և կատարման համար անհրաժեշտ ժամանակը Պատվերների ճշգրտություն. գնահատել մատակարարման շղթայով անցնող պատվերների ճշգրտությունը Կայունության ցուցանիշներ. ածխածնային հետք. վերահսկել մատակարարման շղթայի ածխածնային հետքի նվազեցման գործընթացը Կայուն մատակարարում. գնահատել

			կայուն մատակարարման գործելակերպերի արդյունավետությունը
6.Պոչամբարների անվտանգություն Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.4, 5.5, 6.1 ԿԶՆ-ներ՝ 6, 12	6.1 Պոչամբարների կայունության ապահովում՝ մշակված նախագծի և ինժեներական պրակտիկաների միջոցով Հնարավոր ռիսկերը մեղմացնելու նպատակով երկրատեխնիկական գնահատումների ներառում՝ հաշվի առնելով այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են գրունտի մեխանիկան և սեյսմիկ ակտիվությունը Ջրի կառավարման հուսալի համակարգերի ներդնում՝ ջրի ավելցուկային ինֆիլտրացիան (ներսփռում) կանխարգելելու և	Ն	Պոչամբարների կայունությունը ֆունդամենտալ և ռազմավարական նշանակություն ունի աղետալի վթարներից խուսափելու համար, իսկ դրանք կարող են հանգեցնել մարդկային զոհերի և լուրջ վնասներ պատճառել շրջակա միջավայրին Պոչամբարները պետք է նախագծվեն և կառուցվեն այնպես, որ դիմակայեն հնարավոր բոլոր վտանգներին, ինչպիսիք են երկրաշարժերը, ծայրահեղ եղանակային պայմանները և այլ երկրաբանական, բնապահպանական, բնական և մարդածին այլ գործոնները

	կառուցվածքային ամբողջականությունը պահպանելու համար		Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.2 Պոչամբարների կառուցման և շահագործման պրակտիկաների օպտիմալացում՝ անվտանգությունը, բնապահպանական պահանջներին համապատասխանությունը և երկարաժամկետ կայունությունն ապահովելու նպատակով Ինժեներական ստանդարտների և շինարարական հուսալի մեթոդաբանությունների կիրառություն՝ կառուցվածքի ամբողջականությունն ու կայունությունը բարձրացնելու համար	Ն	Պոչամբարները պետք է կառուցվեն և շահագործվեն այնպես, որ ապահովվեն դրանց կայունությունն ու անվտանգությունը, ներառյալ՝ կառուցման ժամանակ որակի վերահսկման միջոցառումները և շահագործման ընթացքում պարբերական մշտադիտարկումն ու սպասարկումը Որակի կառավարման շինարարական պլանի նախագծման և իրականացման ժամանակ պետք է հաշվի առնվեն հետևյալ տարրերն ու նկատառումները. Շինարարական կառավարման պլան և դրա իրականացում.

	Մշտադիտարկման համապարփակ համակարգերի ներդնում՝ շինարարական գործընթացներին հետևելու, զեկուցելու և հնարավոր խնդիրներն իրական ժամանակում հայտնաբերելու հնարավորություն ընձեռելու համար Ակտիվ միջոցառումների նախաձեռնում՝ պոչամբարների կառուցման և շահագործման պրակտիկան շարունակաբար բարելավվելու համար՝ միաժամանակ առաջնահերթություն տալով անվտանգությանը, շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը և համայնքի բարեկեցությանը		Մշակել համապարփակ շինարարական պլան, որը կնկարագրի բոլոր շինարարական աշխատանքները, ժամկետներն ու պատասխանատվության շրջանակները Ներառել որակի վերահսկման, անվտանգության միջոցառումների և շրջակա միջավայրի պաշտպանության դրույթներ՝ շինարարության ընթացքում Իրականացնել էրոզիայի վերահսկման միջոցառումներ՝ ջրային մարմիններում նստվածքային աղտոտումը կանխելու համար Կատարել երկրաբանական-տեխնիկական հետազոտություններ՝

			գրունտների որակը և ֆիզիկոմեխանիկական հատկությունները գնահատելու և պատվարների հիմքերի ճիշտ նախագծում ապահովելու նպատակով Դեկանտացիայի (հեղուկի հեռացում պինդ պոչանքից կամ հեղուկի արտահոսք պինդ մասից) և ջրահեռացման կառույցներ. կառուցել դեկանտացիայի և ջրահեռացման կառույցներ՝ ապահով պոչամբարից ջրի արտահոսքի կառավարման համար Ներառել էներգիայի ցրման համակարգեր էրոզիան կանխելու համար Ջրային ռեսուրսների կառավարման

			ենթակառուցվածք. Կառուցել ջրերի կառավարման ենթակառուցվածք՝ ներառյալ ջրային հոսքերի շեղման ջրանցքներ՝ մակերևութային ջրերի հոսքը վերահսկելու և լճացումը կանխելու նպատակով Տեղադրել նստվածքամաքրիչ ավազաններ՝ նստվածքներով հարուստ ջրերի կառավարման համար Գործիքային վերահսկման համակարգերի տեղադրում. Տեղադրել մշտադիտարկման սարքավորումներ՝ հողի նստվածքի, ծակոտկեն ճնշման և պատնեշի կայունության վերաբերյալ իրական ժամանակում տվյալներ ստանալու համար

			Ապահովել և վերահսկել սարքավորումների պարբերական տրամաչափարկումն ու անխափան աշխատանքը Սեյսմիկ նկատառումներ. Իրականացնել շինարարական միջոցառումներ, որոնք հաշվի են առնում տարածաշրջանի սեյսմիկ կայունությունը և մեղմում են երկրաշարժերի հնարավոր ազդեցությունը Նախագծային փաստաթղթերում նշված սեյսմիկ չափանիշներին համապատասխանություն Շինարարական նյութերի որակ. Վստահելի մատակարարներից շինարարական նյութերի ձեռք

			բերում նախագծային պահանջներին համապատասխան Կատարել պարբերական փորձարկումներ հողերի, խիճի, բետոնի և այլ նյութերի որակը ապահովելու և վերահսկելու համար Փաստաթղթավորում և հաշվետվություն. Վարել մանրամասն գրանցումներ շինարարական գործունեության վերաբերյալ՝ ներառյալ օգտագործված նյութերը, շինարարական մեթոդները և որակի վերահսկման միջոցառումները Տրամադրել պարբերական հաշվետվություններ վերահսկող մարմիններին և շահագրգիռ կողմերին

			Որակի ապահովման, վերահսկման համակարգ. Ստեղծել անկախ որակի ապահովման, վերահսկման համակարգ՝ վերահսկելու և հաստատելու, որ շինարարական աշխատանքները համապատասխանում են նախագծային պահանջներին Ներգրավել անկախ երրորդ կողմերին շինարարության փուլերում անկախ փորձաքննությունների և փորձարկումների իրականացման համար Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.3 Արտակարգ իրավիճակներին	Ն	Պոչամբարների վթարները

	արձագանքման համապարփակ պլանների մշակում և կանոնավոր թարմացում, այդ թվում՝ խափանման (վթարների) ռեժիմների և սցենարների, տարհանման գործընթացների և հաղորդակցության ռազմավարությունների հետ միասին Կանոնավոր վարժանքների և վերապատրաստմանն ուղղված վարժությունների կատարում անձնակազմի պատրաստվածությունը բարելավելու նպատակով Մշտադիտարկման առաջադեմ համակարգերի իրականացում՝ հնարավոր խնդիրների վաղ հայտնաբերման համար և		կանխելու և դրանց հնարավոր հետևանքները մեղմելու համար անհրաժեշտ է ունենալ բարձր որակի արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածության և արձագանքման պլաններ, որոնք պետք է ներառեն ընկերության անձնակազմի և համայնքի պարբերական ուսուցում և վարժանքներ Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածության և արձագանքման պլանի ապահովման համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետնյալ տարրերն ու նկատառումները. Ռիսկերի գնահատում. Կատարել ռիսկերի համապարփակ գնահատում՝ հայտնաբերելու

	հաղորդակցության հստակ ուղիների հաստատում՝ համապատասխան պատկան մարմինների և համայնքների հետ Արտակարգ իրավիճակների հարցերով զբաղվող տեղական ծառայությունների հետ համագործակցություն՝ արտակարգ իրավիճակի դեպքում համակարգված և արդյունավետ արձագանքում ապահովելու նպատակով Արտակարգ իրավիճակին արձագանքման գործելակարգերի շարունակական գնահատում և բարելավում՝ ելնելով քաղված դասերից և առաջացող		հնարավոր արտակարգ իրավիճակներն ու դրանց ազդեցությունները Հաշվի առնել բնական աղետները, տեխնոլոգիական վթարները, մարդկային սխալները և արտաքին սպառնալիքները Իրավական համապատասխանություն. Ապահովել ոլորտային ստանդարտներին և ուղեցույցներին Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածության և արձագանքման պլանի համապատասխանությունը Նպատակների և կիրառելիության հստակեցում. Սահմանել Արտակարգ

	լավագույն պրակտիկաներից		իրավիճակների պատրաստվածության և արձագանքման պլանի նպատակներն ու կիրառման շրջանակը տարբեր արտակարգ իրավիճակների համար Մանրամասն ներկայացնել արտակարգ իրավիճակներում ընկերության անձնակազմի դերը և պարտականությունները Հաղորդակցման և կապի ընթացակարգեր. Սահմանել արտակարգ իրավիճակներում ներքին և արտաքին շահագրգիռ կողմերի հետ կապի և հաղորդակցման հստակ մեխանիզմներ Կիրառել կրկնակի

			ապահովագրությամբ (ռեզերվային) կապի համակարգեր արտակարգ իրավիճակներում կապի շարունակականությունն ապահովելու համար Արտակարգ կոնտակտների և կապերի մասին տեղեկատվություն. Պահպանել արտակարգ իրավիճակներում կիրառվող միշտ արդի ցանկ՝ ներառյալ տեղական իշխանությունների ներկայացուցիչները, համապատասխան պետական գերատեսչությունները և ծառայությունները և ընկերության հիմնական անձնակազմը Տարածել այս տեղեկատվությունը համապատասխան անձնակազմի և շահագրգիռ կողմերի միջև

			Արտակարգ ազդանշման ընթացակարգեր. Մշակել արտակարգ իրավիճակների մասին տեղեկացման արագացված ընթացակարգեր Ներդնել ազդարարման մի քանի մեթոդ՝ ազդանշաններ, հեռախոսազանգեր, ռադիոկապ, բարձրախոս համակարգեր, էլեկտրոնային ծանուցումներ և այլն Տարհանման պլաններ. Նախագծել և տարածել տարհանման պլաններ՝ նախատեսված անձնակազմի և շրջակա համայնքների բնակիչների համար Սահմանել հավաքման կետեր և

			անվտանգ երթուղիներ Արագ արձագանքման խմբեր. Ստեղծել և վերապատրաստել արագ արձագանքման խմբեր՝ տարբեր սցենարների համար Համոզվել, որ խմբերի անդամները հստակ պատկերացնում են իրենց դերը և պատրաստ են գործել Սարքավորումներ և ռեսուրսներ. Պահել արտակարգ իրավիճակներում օգտագործվող սարքավորումների ցանկ՝ ներառյալ հրդեհաշիջման սարքավորումներ, կապի միջոցներ, առաջին օգնության պարագաներ, ապաստարաններ և այլն Պարբերաբար ստուգել

			սարքավորումների տեխնիկական վիճակը և ապահովել դրանց մշտապատրաստությունը Ուսուցում և վարժանքներ. Կազմակերպել պարբերական ուսուցում և արտակարգ իրավիճակների վարժանքներ Գնահատել Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածության և արձագանքման պլանի արդյունավետությունը՝ մոդելավորված արտակարգ սցենարներով Հաստատել տեղական հրշեջ, ոստիկանության և բուժօգնության ծառայությունների հետ փոխգործակցություն

			Մշակել մեխանիզմներ արտակարգ իրավիճակներում հասարակության մեջ ճշգրիտ տեղեկատվության տարածման համար Արձագանքել լրատվամիջոցների և հանրության հարցումներին՝ ապահովելով թափանցիկություն Հետվթարային վերականգնման մեխանիզմներ. Մոդելավորել պոչամբարի վթարի սցենարներ Սահմանել գործողությունների պլան՝ իրավիճակի կայունացման, բնական միջավայրի վերականգնման և արտադրական գործունեության վերագործարկման համար

			Գնահատել էկոլոգիական վնասներն ու իրականացնել մաքրման աշխատանքներ Փաստաթղթավորում և հաշվետվություն. Փաստաթղթավորել արտակարգ արձագանքման բոլոր քայլերը՝ ներառյալ իրականացված գործողությունները, քաղված դասերը և բարելավման հնարավորությունները Հաշվետվություններ ներկայացնել վերահսկող և պատկան մարմիններին ու տեղադրել ընկերության կայքում Ճգնաժամային կառավարման խումբ.

			Սահմանել արտակարգ իրավիճակների ժամանակ որոշումների կայացման համար ճգնաժամային կառավարման թիմ Համոզվել, որ թիմն ունի ճնշման տակ արդյունավետ գործելու բավարար վերապատրաստում և ունակություն Արտակարգ իրավիճակներին արձագանքման պլանի բովանդակության և իրականացման որակը
	6.4 Պոչամբարների կանոնավոր ստուգումների իրականացում և մշտադիտարկման ներդնում՝ Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերում տրամադրվող ուղեցույցների համաձայն՝ անվտանգությունը,	Ն	Պոչամբարների պարբերական տեսչական ստուգումները պետք է իրականացվեն՝ հնարավոր ռիսկերն ու խնդիրները ժամանակին հայտնաբերելու, ինչպես նաև պոչամբարի նախագծային չափանիշներին համապատասխան

	պահանջներին համապատասխանությունը և շրջակա միջավայրի պահպանությունն ապահովելու համար		շահագործումն ապահովելու համար, որոնք պետք է ներառեն պարբերական երկրատեխնիկական և հիդրոլոգիական մշտադիտարկումներ ու տեսողական զննություններ Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.5 Պոչամբարների փակման և ապամոնտաժման գործընթացների իրականացում՝ Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի ստանդարտների համաձայն՝ գործառնությունների անվտանգ և բնապահպանական իմաստով դադարեցումը պատասխանատու կերպով ապահովելու նպատակով	Ն	Պոչամբարները պետք է նախագծվեն և շահագործվեն հաշվի առնելով դրանց փակման և ռեկուլտիվացիայի պահանջները Ի սկզբանե պետք է մշակվեն համապատասխան փակման և ռեկուլտիվացիոն ծրագրեր՝ ապահովելու համար, որ այն հանքավայրի շահագործման ավարտից հետո անվտանգ և

			արդյունավետ կերպով դուրս բերվի շահագործումից Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.6 Իրականացնել ջրի կառավարման կայուն ռազմավարություններ՝ ապահովելու պոչամբարների անվտանգությունը, կենտրոնանալով հանգամանալից ստուգումների, մշտադիտարկման և Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի ստանդարտների ապահովման վրա՝ ջրի մակարդակի, դրենաժի և ջրհավաք ավազանից ջրերի հնարավոր ներթափանցման հետ կապված ռիսկերին	Ն	Պոչամբարները պետք է նախագծվեն և շահագործվեն հաշվի առնելով դրանց փակման և ռեկուլտիվացիայի պահանջները Ի սկզբանե պետք է մշակվեն համապատասխան փակման և ռեկուլտիվացիոն ծրագրեր՝ ապահովելու համար, որ այն հանքավայրի շահագործման ավարտից հետո անվտանգ և արդյունավետ կերպով դուրս բերվի շահագործումից Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների

	արձագանքելու համար		միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.7 Պոչամբարների պարբերական անկախ (երրորդ կողմից) ուսումնասիրությունների, աուդիտի իրականացում՝ գնահատելու դրանց կայունությունը, կառուցվածքային ամբողջականությունը, բնապահպանական պահանջներին համապատասխանությունը և ընդհանուր անվտանգությունը՝ հետևելով Մեծ պատվարների միջազգային հանձնաժողովի ստանդարտներին և ուղեցույցներին	Ն	Պոչամբարների նախագծման, կառուցման և շահագործման ընթացքում պարտադիր է պարբերաբար անկախ տեխնիկական աուդիտների իրականացումը՝ համապատասխան որակավորում և փորձ ունեցող կազմակերպությունների կողմից Նշված աուդիտներն ապահովում են հավելյալ վստահություն առ այն, որ պոչամբարը նախագծված և շահագործվում է անվտանգության բարձրագույն չափանիշներին համապատասխան, որը հատկապես կարևոր է մեծ կամ բարդ պոչամբարների դեպքում Հիմք ընդունել Մեծ պատվարների

			միջազգային հանձնաժողովի տեղեկագրերը
	6.8 Խելացի և վաղ ազդարարման, իրական ժամանակում մշտադիտարկման համակարգերի, հեռահար զոնդավորման և մշտադիտարկման ներդնում	Ն	Արձագանքման խելացի համակարգերը կարևոր դեր են խաղում հանքարդյունահանման անվտանգության ապահովման գործում՝ նախազգուշացնելով վտանգների մասին և կանխելով վթարները Հիմնական բաղադրիչներ. Սեյսմիկ մշտադիտարկում. հայտնաբերում է երկրաշարժային ակտիվություն և գետնային ցնցումներ, որոնք կարող են հանգեցնել փլուզումների Տեսադիտարկում. վերահսկում է վտանգավոր գոտիներ (տրանսպորտային գոտիներ, սարքավորումներ),

			հայտնաբերում խափանումներ Փոշու մշտադիտարկում. չափում է օդում փոշու մակարդակը՝ կանխելով շնչառական խնդիրներ Եղանակի մշտադիտարկում. նախազգուշացնում է վտանգավոր եղանակային պայմանների (կայծակ, քամի, տեղումներ) մասին Այս համակարգերը, միավորված մեկ համակարգված մոտեցման մեջ, զգալիորեն բարձրացնում են հանքավայրերի շահագործման անվտանգությունը Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Հեռահաղորդակցության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և թվայնացման ենթակառուցվածք»

			ուղղությունը
7. Հանքերի թթվային դրենաժ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.4, 5.5 ԿԶՆ՝ 6	7.1 Արդյունավետ միջոցառումների իրականացում հանքերի թթվային դրենաժի կանխարգելման համար, ինչպես հանքավայրի արդյունավետ կառավարում, ջրի մաքրման համապարփակ գործելակարգեր և թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի ուղեցույցի իրականացում	Ա	Թթվային դրենաժի կառավարման լավագույն ձևը դրա առաջացումը կանխելն է, որը հնարավոր է իրականացնել սուլֆիդային ապարների և հողերի մինիմալ խաթարումով, թափոնների և հանքափորվածքների արդյունավետ կառավարմամբ, ինչպես նաև ջրի կառավարման լավագույն գործելակերպերի կիրառմամբ Այդ միջոցառումների ծրագրավորման և իրականացման համար կարևոր ուղեցույց է հանդիսանում Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի ուղեցույցը, որը ներառում է թթվային դրենաժիդերբայի կանխարգելման և վերահսկման առաջատար փորձը

			Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	7.2 Ջրի մաքրման գործառնությունների իրականացում հանքերի թթվային դրենաժի մեղմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակներում, որոնք ներառում են մասնագիտացված գործընթացների և տեխնոլոգիաների կիրառումը՝ հանքերից թթվային ջրերի վերացման և կառավարման համար Առաջնահերթությունը պետք է տրվի թթվային դրենաժի կառավարման պասիվ տեխնոլոգիաներին	Ն	Հիմք ընդունել Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցը
	7.3 Հանքերի թթվային դրենաժի կառավարման համար	Ն	Պասիվ մաքրման համակարգերը օգտագործում են բնական

	առաջնահերթությունը պետք է տրվի մաքրման պասիվ տեխնոլոգիաների ներդրմանը, որոնք օգտագործում են բնական գործընթացները և նախագծված ինժեներական լուծումները՝ հանքի թթվային դրենաժի բաղադրիչները չեզոքացնելու և հեռացնելու համար՝ այդպիսով նվազեցնելով շրջակա միջավայրի վրա ունեցած ազդեցությունը		գործընթացներ թթվային դրենաժի մաքրման համար, օրինակ՝ այդ նպատակով կառուցված խոնավավայրերը, ճահիճները կամ այլ նախագծված համակարգերը, որոնք կարող են արդյունավետ լինել ցածր և միջին մակարդակի թթվային դրենաժի չեզոքացման համար և կարող են ավելի էժան լինել պահպանման տեսանկյունից, քան ակտիվ մաքրման համակարգերը Հիմք ընդունել Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցը
	7.4 Հանքերի թթվային դրենաժի և դրանց ռիսկերի մշտադիտարկման և պահպանման պարբերական մոտեցման ներդնում՝ ներառելով	Ն	Թթվային դրենաժի կանոնավոր մշտադիտարկումը կարևոր է, մաքրման համակարգերի արդյունավետ աշխատանքը և ջրերի որակի ստանդարտների

	կանոնավոր գնահատումները, վաղ բացահայտման համակարգերը և ակտիվ միջոցառումները՝ մեղմելու հնարավոր բնապահպանական և ջրի որակի ազդեցությունները Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցի համաձայն		պահպանումը ապահովելու համար Կանոնավոր սպասարկումը և վերանորոգումը անհրաժեշտ են, որպեսզի ապահովվի այդ համակարգերի շարունակական արդյունավետությունը Հիմք ընդունել Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցը
	7.5 Փոխգործակցություն տեղական համայնքի հետ՝ հանքերի թթվային դրենաժի համատեքստում՝ խրախուսելով բաց հաղորդակցությունը, հնարավոր ռիսկերի մասին տեղեկատվություն տրամադրելով և համագործակցել կայուն	Ն	Հանրության մասնակցությունը կարևոր է թթվային դրենաժի կառավարման համար, քանի որ հարակից համայնքներն առաջին հերթին են ենթարկվում աղտոտված ջրերի ազդեցությանը Մասնակցությունը կարող է օգնել հարակից համայնքների հետ

	լուծումներ գտնելու ուղղությամբ՝ բնապահպանական խնդիրներին արձագանքելու և համայնքի բարեկեցությունն ապահովելու համար		կառուցել վստահելի հարաբերություններ, և ապահովել, որ նրանց մտահոգությունները հաշվի առնվեն թթվային դրենաժի կառավարման ռազմավարություններում Հիմք ընդունել Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցը
	7.6 Թթվային դրենաժի ենթարկված տարածքի վերականգնումը՝ վերականգնմանն ուղղված համալիր ջանքերի միջոցով, ներառելով գրունտի կայունացումը, բուսականության վերականգնումը և ջրերի մաքրումը վնասված տարածքները վերականգնելու և	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունները մեղմելու համար՝ Թթվայնության կանխարգելման միջազգային ցանցի Թթվային ապարների դրենաժի գլոբալ ուղեցույցի պրակտիկային համահունչ, հաշվի առնելով մաքրման պասիվ համակարգերը		
8. Շրջակա միջավայրի վրա հանքարդյունաբերության ազդեցության մեղմում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.3, 5.5 ԿԶՆ՝ 6	8.1 Կենդանիների տեսակների պաշտպանություն	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	8.2 Բույսերի տեսակների պաշտպանություն	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	8.3 Գետերի, լճերի և ջրաճահճային տարածքների վերականգնում և պաշտպանություն	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	8.4 Անտառավերականգնում և անտառապատում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
	8.5 Օդի աղտոտման հսկողություն և կանխարգելում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	8.6 Հողի աղտոտման կանխարգելում, հողերի վերականգնում, ռեկուլտիվացիա և մաքրում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ
9.Դիմակայունության բարելավում և կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն՝ իրականացնելով ռազմավարություններ և պրակտիկաներ՝ ուղղված շրջակա միջավայրի վրա հանքարդյունաբերական ընկերության ունեցած ազդեցության նվազեցմանը և կլիմայական մարտահրավերներին դիմակայման ու արձագանքման կարողությունների բարելավմանը Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.2, 5.5 ԿԶՆ՝ 13	9.1 Համապատասխան ընկերության ռազմավարության և (կամ) գործողությունների պլանում հստակ գործունեությունների նախատեսում	Ա	Որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

Մշակող արդյունաբերություն			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Սնունդ **Խմիչք** **Կաշի և հարակից արտադրանք** **Ծխախոտային արտադրանք** **Տեքստիլ և հագուստ** **Դեղագործություն** **Փայտ և փայտե ապրանքներ**	1.1 Ենթաուղղությունների համար սնունդ (կաթ, միս, ձուկ, միրգ և բանջարեղեն), խմիչք (ալկոհոլային և ոչ ալկոհոլային), կաշի և հարակից ապրանքներ, ծխախոտային արտադրանք Բնական, տեխնոլոգիական և հումքի արդյունավետ օգտագործումը (վերօգտագործումը), ինչպես նաև թափոններից զերծ և շրջանաձև տնտեսության	Կ, Ն, Ա	Կ՝ հասանելի լավագույն տեխնոլոգիաներին, արտանետումների սահմանային չափաքանակներին, հասանելի լավագույն տեղեկատուներին համապատասխանություն՝ հաշվի առնելով հետևյալը. Էներգատարությունը (արտադրանքի կՎտժ/դրամ) ազգային միջինից առնվազն 20%-ով ցածր Էներգաարդյունավետություն (արտադրանքի արժեքը դրամ/կՎԺ)

Թուղթ և ցելյուլոզա **Տպագրություն** **Ռետինե և պլաստմասե արտադրանք** Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.3, 4.4, 4.5 ԿԶՆ-ներ՝ 6, 9, 12	անցման մոդելների կիրառումը սահմանող նորմատիվ իրավական ակտի մշակում Օրենսդրական պահանջների ներդնում Արտադրական շղթայի և գործելակերպի արդիականացում, ներառյալ. մատակարարման շղթայի և լոգիստիկայի օպտիմալացում, սարքավորումների մոդիֆիկացիա և արդիականացում Տեղամասում վերօգտագործում և վերամշակում, թափոնների մինիմիզացիա, այդ թվում նաև օգտակար երկրորդային ապրանքների համար		Ածխածնի ինտենսիվություն կամ ածխածնատարություն (գրամ, CO_2/դրամ, արտադրանք) ազգային միջինից առնվազն 20%-ով ցածր Ռեսուրսատարության օգտագործման արդյունավետությունը՝ ստեղծված պատրաստի արտադրանքի միավորի համար օգտագործված հումքը և այլն Պատրաստի արտադրանքի համար փաթեթավորման օգտագործումը դրամային արտահայտությամբ Պատրաստի արտադրանքի դիմաց առաջացող թափոնները և կեղտաջրերը դրամային արտահայտությամբ

	թափոնների օգտագործում Կայուն փաթեթավորում 1-3 շրջանակների համար, ջերմոցային գազերի հաշվառման փուլային իրականացում Աշխատանքի անվտանգության կանոններին և ստանդարտներին համապատասխանության նորմատիվների, ստանդարտների պահպանում Հավաստագրման և պիտակավորման ստանդարտների կիրառում Քիմիական և վտանգավոր արտանետումների պատճառով		Չափանիշները կսահմանվեն ՀՀ էկոնոմիկայի և ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարությունների կողմից՝ համապատասխան հասանելի լավագույն տեխնոլոգիաների նշումների համաձայն Ն՝ լրացուցիչ չափանիշներ չկան Ա՝ որակավորված վերիֆիկատորների որոշմամբ

	աղտոտվածության զգալի նվազում		

Շրջակա միջավայրի և կլիմայի փոփոխության տեխնոլոգիաներ, ածխածնի կլանում (ածխածնի սեկվեստրացիա) և պահպանում			
Ենթաուղղություն (հղում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված կամ որի արդյունքում**	**Ծրագրի, միջոցառման տեսակ**	**Տեխնիկական համապատասխանության չափանիշներ**
1. Կլիմայի փոփոխություն հարմարվողականություն և մեղմում, ածխածնի պահուստավորում և ածխածնի սեկվեստրացիա Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.1, 5.2 ԿԶՆ՝ 13	1.1 Կլիմայի փոփոխության մեղման և հարմարվողականության միջոցառումները ներկայացվում են գրեթե բոլոր ուղղություններում, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսություն, էներգետիկա, ջուր, թափոններ, հանքարդյունաբերություն և այլն: Լրացուցիչ միջոցառումները դիտարկվում են դեպք առ դեպք սկզբունքով: Ածխածնի կլանման և պահուստավորման միջոցառումները, որոնք ներկայումս առավել կարևոր են Հայաստանի Հանրապետության համար, թվարկված են անտառներին, հողերին և ջրաճահճային տարածքներին/տորֆային տարածքներին առնչվող մասերում Գյուղատնտեսությունում, ագրոանտառային և անտառային տնտեսությունում ածխածնի		

	սեկվեստրացիայի միջոցառումները (օրինակ՝ ածխածնային գյուղատնտեսություն) թվարկված են համապատասխան ուղղություններում և (կամ) ենթաուղղություններում		
2. Լքված արդյունաբերական և հանքարդյունաբերական տեղամասերի մաքրում կամ ռեկուլտիվացիա Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 3, 6	2.1 Այս կամ այն կոնկրետ լքված արդյունաբերական և հանքարդյունաբերական տեղամասի մաքրում կամ ռեկուլտիվացիա	Կ	Գործողության ծախսարդյունավետություն Արդյունաբերական, հանքարդյունաբերական ռեկուլտիվացված տեղամասերի քանակը և ընդհանուր տարածքը (հա-ով)
3. Շրջակա միջավայր. Կենսաբազմազանության պաշտպանություն և վերականգնում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 5.4, 5.5 ԿԶՆ՝ 15	3.1 Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Անտառներ և ջրաճահճային տարածքներ», «Պահպանվող տարածքների կառավարում և կայուն զբոսաշրջություն» ուղղությունները		

Քաղաքաշինություն (բնակավայրերի կայուն և կանաչ զարգացում)			
Ենթաուղղություն	**Ծրագիր, միջոցառում ուղղված**	**Ծրագրի,**	**Տեխնիկական**

(hողում՝ տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներին, կայուն զարգացման նպատակներին (ԿԶՆ) և ստանձնված միջազգային պարտավորություններին)	**կամ որի արդյունքում**	**միջոցառման տեսակ**	**համապատասխանության չափանիշներ**
1. Գլխավոր քաղաքաշինական պլանավորում (հատակագծեր) Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.2, 5.5 ԿԶՆ՝ 11	1.1 Մարդկանց բնակավայրերի գլխավոր հատակագծերի մշակում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
2. Բնակավայրերում շրջակա միջավայրի և համայնքային ծառայությունների որակի մշտադիտարկում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4, 5.5 ԿԶՆ՝ 11	2.1 Բնակավայրերում շրջակա միջավայրի որակի մշտադիտարկման համակարգի ներդնում կամ բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	2.2 Բնակավայրերում համայնքային ծառայությունների որակի մշտադիտարկման համակարգի ներդնում կամ բարելավում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
3. Քաղաքային անտառներ, քաղաքաշինական կանաչ գոտիներ և	3.1 Բնակավայրերում և հարակից տարածքներում կանաչ գոտիների	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

քաղաքաշինական ջրաճահճային տարածքներ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.2, 5.4, 5.5 ԿԶՆ՝ 11 (Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Անտառներ և ջրաճահճային տարածքներ» ուղղությունը)	ձևավորում (հրապարակներ, այգիներ, ճահճուտներ, խոնավ տարածքներ)		
4. Համայնքային ճանապարհներ, քաղաքային տրանսպորտ (հանրային, մասնավոր), էլեկտրաշարժունակություն և թեթև քաշ ունեցող տրանսպորտային միջոցներ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.1, 5.2, 5.5, 6.1 ԿԶՆ՝ 6	4.1 Երթևեկության պլանավորում	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	4.2 Նոր որակի ճանապարհների, շրջանցիկ ճանապարհների, մայթերի, արահետների և կայանատեղիների (կամ կանգառների) վերականգնում կամ կառուցում	Կ, Ա	Որակավորումը կանաչ կամ անցումային՝ կախված ճանապարհների, մայթերի, որակից և դիմացկունությունից, ինչպես նաև դրանց երկայնքով կանաչ գոտիների և հեղեղատարների համակարգի առկայությունից կամ բացակայությունից

Աղետների ռիսկի նվազեցման Սենդայի շրջանակ (Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Ցամաքային տրանսպորտ» ուղղությունը, «Էներգետիկա» ուղղության «Էներգիայի վերջնական սպառում» ենթաուղղության «Էլեկտրական մեքենաներ» միջոցառման բաժինը)	4.3 Առկա և նոր ճանապարհները հեղեղատար համակարգերով զինում	Կ	Պատշաճ գործող հեղեղատար համակարգեր
	4.4 Ճանապարհների մայթերի և արահետների երկայնքով ծառերի ու թփերի տնկում	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	4.5 Հանրային և մասնավոր օգտագործման նպատակով էներգաարդյունավետ էլեկտրական փոխադրամիջոցների (ավտոբուսներ, ավտոմեքենաներ և այլն) գնում	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
5. Փողոցների էներգաարդյունավետ լուսավորում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.1 ԿԶՆ-ներ՝ 7, 11 (Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Էներգետիկա» ուղղության «Էներգիայի վերջնական	5.1 Փողոցային էներգաարդյունավետ լուսավորության զարգացում	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն

սպառում» ենթաուղղությունը)			
6. Էներգաարդյունավետ շենքեր Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.1, 4.2, 5.2 ԿԶՆ-ներ՝ 11, 13 (Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Էներգետիկա» ուղղության «Շենքերի Էներգաարդյունավետություն» ենթաուղղությունը)	6.1 Բնակավայրերում ոչ բնակելի էներգաարդյունավետ շենքեր	Կ, Ա	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	6.2 Էներգաարդյունավետ բնակելի շենքեր	Կ, Ա	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	6.3 Արդյունավետ էներգետիկա և ջրախնայող սարքավորումներ	Կ	Կսահմանվի սույն հավելվածի 13-րդ կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն
	6.4 Անհատական կամ խմբային վերականգնվող էներգետիկայի համակարգերի ներդնում	Կ	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
7. Համայնքային աղբավայրերի կառավարում Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.5 ԿԶՆ՝ 11	7.1 Տե՛ս սույն Աղյուսակի «Թափոնների կառավարում» ուղղությունը		

8. Բնակավայրերում ջրային ծառայություններ Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակներ՝ 4.2, 5.4, 5.5 ԿԶՆ-ներ՝ 6, 11	8.1 Համայնքում ջրային ծառայությունները ներառում են' կենտրոնացված ջրամատակարարում, կեղտաջրերի և անձրևաջրերի հավաքում և մաքրում (Տե՛ս՝ սույն Աղյուսակի «Ջրային ռեսուրսներ և ջրային համակարգեր» և «Թափոնների կառավարում» ուղղությունները)		
9. Բնակավայրերի պաշտպանությունը բնական աղետներից **(բարձր ռիսկայնության ոլորտներում)** Տաքսոնոմիայի ռազմավարական նպատակ՝ 4.2 ԿԶՆ՝ 11 Աղետների ռիսկի նվազեցման Սենդայի շրջանակ	9.1 Սողանքներից պաշտպանող ինժեներական համակարգեր	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	9.2 Ջրհեղեղներից բնակավայրերը պաշտպանող ինժեներական համակարգեր	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	9.3 Ստորերկրյա ջրհեղեղների և հեղեղման բարձր վտանգի տակ գտնվող բնակավայրերում դրենաժային համակարգեր	Ա	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան
	9.4 Կանաչ և շրջանաձև տնտեսությանն անցմանը համապատասխանող հետազոտական, մասնագիտական	Ն	Լրացուցիչ չափանիշներ չկան

	(տեխնիկական փորձաքննություն և հմտություններ) և կառավարչական հմտությունների զարգացում		

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

26.06.2025
ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ Է
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ